

АГЕНЦИЈА ЗА СУПЕРВИЗИЈА НА ОСИГУРУВАЊЕ

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ
ЗА СОСТОЈБАТА И ДВИЖЕЊАТА НА ОСИГУРИТЕЛНИОТ ПАЗАР ВО 2021
ГОДИНА

Скопје, 2022 година

Извештајот е изготвен во согласност со членот 158-о од Законот за супервизија на осигурување. За неговото изготвување Агенцијата за супервизија на осигурување користеше податоци од извештаите кои субјектите ги доставуваат до Агенцијата согласно законските барања. За точноста на податоците одговараат субјектите на супервизија.

СОДРЖИНА

1. ВОВЕД	5
2. ЗАКОНСКА РАМКА	7
3. ДОМАШНО И МЕЃУНАРОДНО ОПКРУЖУВАЊЕ	9
4. ПАЗАР НА ОСИГУРУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	12
4.1. ДРУШТВА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	12
4.1.1. СОПСТВЕНИЧКА СТРУКТУРА	12
4.1.2. СТЕПЕН НА РАЗВИЕНОСТ	12
4.1.3. БРУТО ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА	15
4.1.4. СТРУКТУРА НА УЧЕСТВО	19
4.1.5. БРУТО ИСПЛАТЕНИ ШТЕТИ	24
4.1.5.1. Претставки од осигуреници	26
4.1.6. СРЕДСТВА И ИЗВОРИ НА СРЕДСТВА	28
4.1.6.1. Структура на средствата	28
4.1.6.2. Структура на извори на средства	32
4.1.7. ТЕХНИЧКИ РЕЗЕРВИ	32
4.1.8. СРЕДСТВА КОИ ГИ ПОКРИВААТ ТЕХНИЧКИТЕ РЕЗЕРВИ	33
4.1.9. АДЕКВАТНОСТ НА КАПИТАЛОТ НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	35
4.1.10. ФИНАНСИСКИ РЕЗУЛТАТ ОД РАБОТЕЊЕТО	37
4.1.10.1. Ризици на осигурителниот сектор	39
4.1.11. ИНДИКАТОРИ ЗА ОСИГУРИТЕЛНИОТ СЕКТОР	41
4.2. ПОСРЕДУВАЊЕ ВО ОСИГУРУВАЊЕТО	44
4.2.1. ЗАСТАПУВАЊЕ ВО ОСИГУРУВАЊЕТО	44
4.2.2. ОСИГУРИТЕЛНО БРОКЕРСКИ РАБОТИ	46
4.3. НАЦИОНАЛНО БИРО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	47
4.3.1. ГАРАНТЕН ФОНД НА НБО	48
4.3.2. РЕФУНДИРАЊЕ НА ШТЕТИ ОД ГАРАНТНИОТ ФОНД	49

ЛИСТА НА ТАБЕЛИ

ТАБЕЛА БР. 1: ПОВАЖНИ ИНДИКАТОРИ ЗА ЗЕМЈИТЕ ОД ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА ВО 2021.....	11
ТАБЕЛА БР. 2: СОПСТВЕНИЧКА СТРУКТУРА НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	12
ТАБЕЛА БР. 3: ХЕРФИНДАЛ-ИНДЕКС И ПОКАЗАТЕЛ ЦР5 МЕРЕН СПОРЕД БПП.....	14
ТАБЕЛА БР. 4: ХЕРФИНДАЛ-ИНДЕКС И ПОКАЗАТЕЛ ЦР5 МЕРЕН СПОРЕД СРЕДСТВАТА	14
ТАБЕЛА БР. 5: БРУТО ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА ПО КЛАСИ НА ОСИГУРУВАЊЕ	15
ТАБЕЛА БР. 6: БРУТО ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА ПО ДРУШТВА ЗА НЕЖИВОТНО ОСИГУРУВАЊЕ	16
ТАБЕЛА БР. 7: БРУТО ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА ПО ДРУШТВА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ЖИВОТ	17
ТАБЕЛА БР. 8: БРУТО ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА.....	18
ТАБЕЛА БР. 9: БРУТО ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ЖИВОТ	21
ТАБЕЛА БР. 10: СТРУКТУРА НА ВЛОЖУВАЊАТА ОД UNIT-LINKED ОСИГУРУВАЊА НА ЖИВОТ, 2021	22
ТАБЕЛА БР. 11: СТРУКТУРА НА ВЛОЖУВАЊАТА ОД UNIT-LINKED ОСИГУРУВАЊА НА ЖИВОТ, 2020	23
ТАБЕЛА БР. 12: ИСПЛАТЕНИ ШТЕТИ ПО КЛАСИ НА ОСИГУРУВАЊЕ	24
ТАБЕЛА БР. 13: БРОЈ НА ИСПЛАТЕНИ ШТЕТИ.....	26
ТАБЕЛА БР. 14: ПОДНЕСЕНИ ПРЕТСТАВКИ ОД ОСИГУРЕНИЦИ ДО ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	27
ТАБЕЛА БР. 15: ПОДНЕСЕНИ ПРЕТСТАВКИ ОД ОСИГУРЕНИЦИ ДО АСО	28
ТАБЕЛА БР. 16: СТРУКТУРА НА СРЕДСТВАТА НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ.....	29
ТАБЕЛА БР. 17: СТРУКТУРА НА СРЕДСТВАТА НА ДРУШТВАТА ЗА НЕЖИВОТНО ОСИГУРУВАЊЕ	31
ТАБЕЛА БР. 18: СТРУКТУРА НА СРЕДСТВАТА НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ЖИВОТ.....	31
ТАБЕЛА БР. 19: СТРУКТУРА НА ИЗВОРИ НА СРЕДСТВА НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ.....	32
ТАБЕЛА БР. 20: СТРУКТУРА И ПРОМЕНА НА БРУТО-ТЕХНИЧКИ РЕЗЕРВИ	33
ТАБЕЛА БР. 21: СРЕДСТВА ШТО ГИ ПОКРИВААТ ТЕХНИЧКИТЕ РЕЗЕРВИ – НЕЖИВОТНО ОСИГУРУВАЊЕ.....	34
ТАБЕЛА БР. 22: СРЕДСТВАТА ШТО ГИ ПОКРИВААТ ТЕХНИЧКИТЕ РЕЗЕРВИ – ОСИГУРУВАЊЕ НА ЖИВОТ	35
ТАБЕЛА БР. 23: ТЕХНИЧКИ КОЕФИЦИЕНТИ	41
ТАБЕЛА БР. 24: ФИНАНСИСКИ ИНДИКАТОРИ	43
ТАБЕЛА БР. 25: СТРУКТУРА НА КАНАЛИТЕ ЗА ПРОДАЖБА НА ПОЛИСИ СПОРЕД ОСТВАРЕНА БПП	44
ТАБЕЛА БР. 26: УЧЕСТВО ВО ГАРАНТНИОТ ФОНД ПО ДРУШТВА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	48
ТАБЕЛА БР. 27: ПРИЈАВЕНИ И ПРИФАТЕНИ ШТЕТИ ЗА РЕФУНДИРАЊЕ ОД ГАРАНТНИОТ ФОНД	49

ЛИСТА НА ГРАФИКОНИ

ГРАФИКОН БР. 1: ПОКАЗАТЕЛИ НА РАЗВОЈ НА ПАЗАРОТ НА ОСИГУРУВАЊЕ	13
ГРАФИКОН БР. 2: ПАЗАРНА КОНЦЕНТРАЦИЈА СПОРЕД БПП – НЕЖИВОТНО ОСИГУРУВАЊЕ	14
ГРАФИКОН БР. 3: ПАЗАРНА КОНЦЕНТРАЦИЈА СПОРЕД БПП – ОСИГУРУВАЊЕ НА ЖИВОТ	15
ГРАФИКОН БР. 4: СТРУКТУРА НА БРУТО-ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА ПО КЛАСИ НА ОСИГУРУВАЊЕ	19
ГРАФИКОН БР. 5: ТРЕНД НА БРУТО ПОЛИСИРАНАТА ПРЕМИЈА ПО КЛАСИ НА ОСИГУРУВАЊЕ	20
ГРАФИКОН БР. 6: СКЛУЧЕНИ ДОГОВОРИ КАЈ ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	24
ГРАФИКОН БР. 7: УЧЕСТВО НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ВО БРУТО-ИСПЛАТЕНИТЕ ШТЕТИ	25
ГРАФИКОН БР. 8: СТРУКТУРА НА УЧЕСТВО НА ДРУШТВАТА ВО ВКУПНИТЕ СРЕДСТВА	30
ГРАФИКОН БР. 9: ПОКРИЕНОСТ НА НЕТО ТЕХНИЧКИТЕ РЕЗЕРВИ – НЕЖИВОТНО ОСИГУРУВАЊЕ	34
ГРАФИКОН БР. 10: ПОКРИЕНОСТ НА НЕТО ТЕХНИЧКИТЕ РЕЗЕРВИ – ОСИГУРУВАЊЕ НА ЖИВОТ	35
ГРАФИКОН БР. 11: ДВИЖЕЊЕ НА КАПИТАЛОТ И ПОТРЕБНАТА МАРГИНА НА СОЛВЕНТНОСТ.....	36
ГРАФИКОН БР. 12: СТРУКТУРА НА КАПИТАЛОТ НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	37
ГРАФИКОН БР. 13: ФИНАНСИСКИ РЕЗУЛТАТ ОД РАБОТЕЊЕТО НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ.....	39
ГРАФИКОН БР. 14: СТРУКТУРА НА БПП, ДРУШТВА ЗА ЗАСТАПУВАЊЕ.....	45
ГРАФИКОН БР. 15: СТРУКТУРА НА БПП, ОСИГУРИТЕЛНО БРОКЕРСКИ ДРУШТВА	46

ВОВЕД

Агенцијата за супервизија на осигурување (во понатамошниот текст „АСО“) е самостојно и независно регулаторно тело на пазарот на осигурување кое врши јавни овластувања, утврдени со Законот за супервизија на осигурувањето и Законот за задолжително осигурување во сообраќајот. АСО има за цел да придонесе за законито и ефикасно функционирање на пазарот на осигурување во земјава, за негов континуиран развој, за заштита на правата и интересите на осигурениците, како и за унапредување на финансиската стабилност на земјава.

Во текот на 2021 година, и покрај предизвиците предизвикани од пандемијата со корона вирусот, домашниот осигурителен сектор одржа здрава ликвидносна и солвентна позиција и оствари позитивен финансиски резултат. Со тоа покажа добра подготвеност за справување со шокови, за што придонес имаше добрата состојба на секторот пред пандемијата, но и мерките што ги донесе АСО како одговор на кризата. Пандемијата се одрази врз работењето на секторот главно преку намалена побарувачка на договори за осигурување во 2020 година, што важеше за двата сегмента на осигурувањето, меѓутоа во 2021 година се забележува оправување на секторот и повторно зголемување на побарувачката за одредени типови на договори за осигурување (Зелена карта и Патничко осигурување). Ризиците од загуби во инвестирањето останаа ограничени поради конзервативната политика на вложувања на друштвата за осигурување, во помалку ризични и ликвидни инструменти и ниската изложеност на меѓународните финансиски пазари.

На крајот на 2021 година на пазарот на осигурување во Република Северна Македонија активно работат 16 друштва за осигурување, од кои 11 друштва вршат работи на неживотно осигурување, додека 5 осигурување на живот. Во доменот на посредувањето, на крајот на 2021 година активни се 39 осигурително-брокерски друштва, 12 друштва за застапување во осигурување и 7 банки кои вршат работи на застапување во осигурување.

Во 2021 година е остварена бруто-полисирана премија (во понатамошниот текст: „БПП“) во вкупен износ од 11,63 милијарди денари, што претставува зголемување за 15,53 % во однос на БПП остварена во 2020 година (2020: 10,07 милијарди денари). Во делот за неживотно осигурување е остварена БПП во износ од 9,63 милијарди денари (2020: 8,32 милијарди денари), односно зголемување од 15,56 % во споредба со 2020 година. Истовремено, кај осигурувањето на живот е остварена БПП во износ од 2,00 милијарди денари (2020: 1,74 милијарди денари), што е раст од 15,01 %.

Друштвата за осигурување на 31.12.2021 година располагаат со средства во износ од 28,51 милијарди денари, кои се зголемени за 11,06 % во однос на минатата година (2020: 25,67 милијарди денари). Вкупниот пресметан капитал на друштвата за осигурување забележува раст од 3,22 % во споредба со 2020 година и изнесува 7,24 милијарди денари. Потребното ниво на маргина на солвентност, како главен индикатор за процена на стабилноста на осигурителниот сектор, агрегиран изнесува 1,89 милијарди денари, со што капиталот на осигурителниот сектор е 3,8 пати над потребното ниво на маргината на солвентност.

Во текот на 2021 година, осигурителниот сектор искажа добивка во износ од 132,94 милиони денари. Притоа, друштвата за неживотно осигурување остварија загуба од 53,44 милиони денари, додека, пак, добивката на друштвата за осигурување на живот по оданочување изнесува 186,89 милиони денари.

Во доменот на регулативата во 2021 година донесени се 3 измени на веќе важечки подзаконски акти и 2 нови подзаконски акти. Исто така, во март 2022 година, Советот на експерти на АСО зазема став да им препорача на друштвата за осигурување да се воздржат од распределба и исплата на дивиденда од добивката остварена во 2021 година, односно истата да ја распределат во зголемување на резервите на сигурност и останатите резерви на друштвото, сè додека постои неизвесност во однос на траењето на кризата и проценка на ризикот врз нивната финансиска состојба и стабилност.

1. ЗАКОНСКА РАМКА

Законот за супервизија на осигурување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 27/02, 98/02, 79/07, 88/08, 67/10, 44/11, 112/11, 188/13, 30/14, 43/14, 112/14, 153/15, 92/15, 23/16, 83/18 и 198/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 101/19 и 31/20), Законот за задолжително осигурување во сообраќајот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 88/05, 70/06, 81/08, 47/11, 135/11, 112/14 и 145/15 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 220/19), Законот за доброволно здравствено осигурување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 145/12 и 192/15), Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од областа на капитално финансирано пензиско осигурување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 11/12, 147/15 и 30/16), Законот за спречување перење на пари и финансирање на тероризам („Службен весник на Република Македонија“ бр. 120/18, 275/19 и 317/20) и Законот за рестриктивни мерки („Службен весник на Република Македонија“ бр. 190/17) се основна законска рамка која ги регулира условите и начинот на вршење работи на осигурување и реосигурување, начинот и условите на вршење работи на посредување во осигурувањето и спроведувањето супервизија врз работењето на друштвата за осигурување, осигурително-брокерските друштва и друштвата за застапување во осигурување.

Пошироката законска рамка ја претставуваат Законот за облигационите односи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 18/01, 4/02, 5/03, 84/08, 81/09, 161/09 и 123/13) во делот што се однесува на договорите за осигурување и Законот за трговските друштва („Службен весник на Република Македонија“ бр. 28/04, 84/05, 25/07, 87/08, 42/10, 48/10, 24/11, 166/12, 70/13, 119/13, 120/13, 187/13, 38/14, 41/14, 138/14, 88/15, 192/15, 6/16, 30/16 и 61/16, 64/18 и 120/18).

Законот за супервизија на осигурување ги вградува основните принципи за осигурување на Меѓународната асоцијација на осигурителни супервизори (IAIS), како и правилата содржани во првата генерација на директиви за осигурување на Европската Унија (ЕУ). Со овој закон се регулирани основањето и работењето на друштвата за осигурување, управувањето со ризици, улогата на овластените актуари, водењето на деловните книги и извештаи, внатрешната и надворешната ревизија, застапувањето и посредувањето во осигурувањето, супервизијата на друштвата за осигурување, работењето на АСО, спроведувањето на супервизијата и постапката за донесување решенија од страна на АСО, соработката со надзорни органи и тела на ЕУ, како и казнените одредби.

Задолжителното осигурување во сообраќајот е регулирано со **Законот за задолжително осигурување во сообраќајот**, кој ги регулира договорите за задолжително осигурување на моторни возила од одговорност, минималните суми на осигурување, роковите за обработка на барањата за надомест на штети од страна на друштвата за осигурување, утврдување на правото на посредување (медијација), надлежностите на Гарантниот фонд, промена на начинот на утврдување на тарифите на премии преку функционирањето на Комисија за осигурување од автомобилска одговорност и казнените одредби за друштвата за осигурување и Националното биро за осигурување. Исто така, законот предвидува обврски за осигурителните компании да назначат овластени претставници за штети во странство со цел жртвите во сообраќајни незгоди да имаат лесен и брз пристап за пријава на барањата за надомест на штети предизвикани од домашни моторни возила во странство, како и воспоставување Служба за надомест на штети,

како гаранција за жртвите во сообраќајни незгоди во странство, дека дури и во случај одговорниот возач да управувал со неосигурено моторно возило, штетата ќе биде навремено обработена и исплатена. Дел од овие одредби се веќе стапени во сила, а дел ќе стапат од моментот на стекнување на полноправно членство на Република Македонија во Европската Унија.

Со **Законот за доброволно здравствено осигурување** се дава законска можност и се отвора широко поле на дејствување на друштвата за осигурување за понуда на пакети на здравствени услуги кои веќе се опфатени со системот на задолжителното здравствено осигурување. Доброволното здравствено осигурување се уредува како дополнително и приватно. Дополнителното здравствено осигурување обезбедува покривање на трошоците на име учество со лични средства при користење здравствени услуги од задолжителното здравствено осигурување (партиципација), во согласност со прописите од задолжителното здравствено осигурување и здравствена заштита. Приватното здравствено осигурување овозможува покривање на трошоците за користење на здравствените услуги за повисок стандард на здравствените услуги кои произлегуваат од задолжителното здравствено осигурување, трошоците за покривање на здравствените услуги користени во дополнителната дејност, како и за користење на здравствените услуги во здравствени установи надвор од мрежата на здравствени установи во која се врши здравствената дејност и во правните лица кои вршат изработка, издавање и сервисирање на ортопедски и други помагала.

Со **Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од областа на капитално финансирано пензиско осигурување** се заокружи уредувањето на капитално финансираното пензиско осигурување во Република Северна Македонија со уредување на фазата на деакумулација, односно со Законот се регулираат исплатите на пензии од вториот и пензиски надоместоци од третиот столб. Во законот детално се уредуваат видовите исплати на пензии од втор столб (програмирани повлекувања, доживотни анuitети и нивна комбинација), видовите исплати на пензиски надоместоци од трет столб (програмирани повлекувања, анuitети, еднократни и повеќекратни исплати), карактеристиките и правилата за разните видови исплати и начинот и постапката за стекнување на право на старосна, инвалидска и семејна пензија од втор столб, како и постапката за стекнување право на пензиски надоместок од трет столб. Во законот се уредува и кои институции ќе може да вршат исплата на пензии и пензиски надоместоци од вториот и третиот столб – пензиски друштва и друштва за осигурување на живот. Исто така, заради поголема транспарентност на изборот на пензија од втор столб и пензиски надоместок од трет столб се воспоставува Централизиран електронски систем на котација преку кој ќе се доставуваат барања за котации за различни видови исплати и ќе се добиваат понуди од пензиските друштва и друштвата за осигурување.

Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам утврдува надлежност на АСО за спроведување на надзор врз осигурителниот пазар кој е предмет на регулација на овој закон, а особено во делот на примената на мерките и дејствијата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам.

Законот за рестриктивни мерки им доделува дополнителни обврски на субјектите задолжени за преземање на мерки за спречување на перење пари во насока на идентификување и преземање на дејствија (финансиски мерки) против лица за кои се воведени рестриктивни мерки од страна на ЕУ или Обединети нации. Финансиските мерки „во

смисла на член 5 од Законот за рестриктивни мерки се дефинирани како“ забрана за користење, пренос, конверзија, трансфер или друг вид располагање со имот, забрана на ставање на располагање на било каков имот, директно или индиректно, како и забрана за воспоставување или продолжување на деловен однос.

2. ДОМАШНО И МЕЃУНАРОДНО ОПКРУЖУВАЊЕ

Според податоците на Државен завод за статистика, во 2021 година реалниот бруто-домашен производ (во понатамошниот текст „БДП“) забележа раст од 4 %. Имено, по длабокиот пад од 6,1 % во 2020 година како резултат на здравствената и економска криза предизвикана од пандемијата на ковид-19, во текот на 2021 година се забележуваше постепено закрепнување на домашната економија.

Притоа, економскиот раст во 2021 година се должи на повеќе фактори, како што се постепеното приспособување на однесувањето и навиките на субјектите во услови на пандемија, повторното отворање на економиите и примената на целни и помалку рестриктивни мерки за справување со пандемијата, како и преземените мерки за поддршка на економијата. Гледано по компоненти, растот на економската активност во 2021 година се должи во целост на позитивниот придонес на домашната побарувачка, во услови на годишен раст и позитивен придонес кај сите нејзини категории (лична потрошувачка, бруто-инвестиции и јавна потрошувачка), додека нето-извозната компонента има негативен придонес, во услови на поголем раст на увозот во однос на растот на извозот. На производната страна, растот беше поттикнат од услугите (трговија, транспорт, туризам, информации и комуникации и недвижности), додека индустријата се соочуваше со нарушувања во синџирите на снабдување, а кон крајот на годината и со негативните ефекти од енергетската криза, а градежништвото забележа натамошен пад.

Во 2021 година, просечната стапка на инфлација изнесуваше 3,2 %, што претставува умерено забрзување во споредба со остварувањето во 2020 година, кога инфлацијата изнесуваше 1,2 %. Општо гледано, ваквиот раст на домашните цени во текот на годината ги отсликува промените во цените на примарните производи на светските берзи, што е поврзано со нарушувањето на глобалните синџири на снабдување и повторното отворање на економиите, преносните ефекти од административните и регулаторните промени од минатата година, како и од одредени фактори специфични за пандемичната криза, а во услови на олабавување на рестриктивните мерки од крајот на вториот квартал од годината. Оттука, ценовните притисоци во текот на 2021 година главно произлегуваа од фактори на страната на понудата. Анализирано динамички, растот на потрошувачките цени забрзуваше во текот на годината, а малку поголемо зголемување на цените на годишна основа беше забележано во втората половина од годината.

Финансискиот систем на Република Северна Македонија се карактеризира со релативно едноставна структура. Банкарскиот систем, а потоа задолжителните приватни пензиски фондови и друштвата за осигурување, имаат највисоко учество во активата на финансискиот систем и речиси континуирано најмногу придонесуваат за нејзиниот апсолутен раст. Учеството на осигурителниот сектор (друштва за осигурување, друштва за застапување во осигурување и осигурително брокерски друштва) во вкупната финансиска структура, во 2020 година изнесува

3,83 %¹. Останатите сегменти на финансискиот систем, поединечно и заедно, и натаму зафаќаат многу мал дел од вкупната актива на финансискиот сектор, иако дел од нив речиси постојано бележат релативно динамичен раст. И покрај континуираниот раст на финансискиот систем, споредбената анализа на нивоата на финансиско посредување со други земји од Централна и Југоисточна Европа упатува на скромна големина на домашниот финансиски сектор. Најголемите и најзначајните сегменти од финансискиот систем се во претежна сопственост на странски акционери. Сопственичката структура и концентрацијата во одделните сегменти од финансискиот систем не бележат позначителни промени во 2021 година.

Меѓусекторската поврзаност на одделните институционални сегменти на финансискиот систем на Република Северна Македонија и можноста за прелевање на ризиците од еден во друг сегмент се на ниско ниво. Причина за тоа се едноставната структура на финансискиот систем, малата меѓусебна зависност на активностите на одделните сегменти и отсуството на посложени финансиски инструменти и услуги. Стабилноста на финансискиот систем е условена од стабилноста на банкарскиот сектор како негов главен сегмент, каде што се концентрирани заштедите на нефинансискиот сектор и на останатите финансиски институции. Сопственичката поврзаност меѓу одделните институции од финансискиот систем е во умерени рамки и не претставува извор на зараза меѓу одделните сегменти.²

Во услови на сè уште слаба развиеност на финансиските пазари и ограничени алтернативи за инвестирање и оплодување на средствата на економските субјекти, значителен дел од средствата на небанкарските финансиски институции се пласирани во банкарски депозити. Исто така, кредитите на банките одобрени на небанкарските финансиски институции претставуваат уште еден потенцијален канал на зараза во финансискиот систем. Меѓубанкарските побарувања и обврски се уште еден можен канал за зараза во финансискиот систем, иако, и натаму е со релативно мало значење.

Банкоосигурувањето, односно соработката меѓу банките и друштвата за осигурување врз основа на договор за застапување во осигурувањето, во 2021 година го применувале седум банки (исто како претходната година), и е уште еден пример за меѓусекторска поврзаност.

Меѓу секторот за лизинг и осигурителниот сектор постои инхерентна поврзаност поради регулаторната обврска да се осигурува предметот на лизинг кај некое друштво за осигурување (освен ако не е поинаку определено во договорот за лизинг). Исто така, понудата на т.н. unit-linked производи, коишто претставуваат комбинација на осигурување на животот со групно инвестирање, односно осигурување на животот при кое инвестицискиот ризик е на товар на осигуреникот, упатуваат на поврзаност на овој тип осигурување со движењата на финансиските пазари, односно остварувањата на инвестициските фондови. Сопственичката поврзаност којашто постои меѓу одделните финансиски институции е уште еден потенцијален канал на меѓузависност и евентуално прелевање на ризиците од еден кон друг сегмент од финансискиот систем.

При анализа и споредба на показателите за степенот на **развиеност на домашниот пазар за осигурување со пазарите од регионот** и пошироко, може да се заклучи дека е на приближно слично ниво на развој со земјите од поблиското окружување, но далеку под нивото на развој на просекот на земјите членки на Европската Унија. Ова, пред сè, се должи на

¹Извештај за финансиска стабилност за 2020 година, Народна банка на Република Северна Македонија

²Извештај за финансиска стабилност за 2020 година, Народна банка на Република Северна Македонија

фактот што друштвата за осигурување кај нас не се вклучени во фазата на акумулација на средства од уплатени придонеси од капитално финансирано пензиско осигурување, и сè уште се во рана фаза на развој и понуда на пакети на услуги во доменот на доброволното здравствено осигурување. Ова несомнено влијае да имаме неспоредливо помал волумен на годишни премии во овие продукти споредено со истите во развиените пазари на осигурување.

Табела бр. 1: Поважни индикатори за земјите од Централна и Источна Европа во 2021 година

	БДП, тековни цени (милијарди евра)	БДП по глава на жител, тековни цени (евра)	Бруто- полисирана премија (милиони евра)	Стапка на пенетрација (% во БДП)	Стапка на густина (Евра/жител)
Албанија	15,65	5.499	160	1,02 %	56
Босна и Херцеговина	18,95	5.445	418	2,21	120
Бугарија	67,87	9.872	1.660	2,45 %	241
Хрватска	57,40	14.229	1.559	2,72 %	386
Чешка	246,47	23.030	7.225	2,93 %	675
Естонија	30,66	23.052	486	1,59 %	366
Унгарија	149,18	15.330	3.603	2,42 %	370
Косово	7,64	4.251	119	1,56 %	66
Латвија	32,92	17.390	849	2,58 %	449
Литванија	53,33	19.833	1.040	1,88 %	373
Македонија	11,74	5.673	189	1,61 %	91
Црна Гора	4,91	7.900	99	2,01 %	159
Полска	565,97	14.957	15.050	2,66 %	398
Романија	238,35	12.332	2.878	1,21 %	149
Србија	53,31	7.759	1.026	1,92 %	149
Словачка	97,12	18	1.848	1,90 %	338
Словенија	52,02	24.666	2.609	5,02 %	1.237
Централна и Источна Европа- Вкупно/Просек	1.705,48	14.235	40.819	2,39 %	341

Извор: XPRIMM, Годишен извештај за 2021 година

Од 17 држави во Централна и Источна Европа по индикаторот стапка на пенетрација, Македонија се наоѓа на 13-тото место по развиеност на осигурителниот пазар (пред Албанија, Косово, Романија и Естонија), додека според индикаторот стапка на густина на 15-тото место (пред Албанија и Косово).

3. ПАЗАР НА ОСИГУРУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

3.1. ДРУШТВА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ

Во текот на 2021 година на осигурителниот пазар функционираа 16 друштва за осигурување, од кои 5 друштва за осигурување работат на осигурување на живот, додека останатите 11 вршат работи на неживотно осигурување. Само едно друштво, покрај работите на неживотно осигурување, има дозвола да врши и работи на реосигурување.

Друштвата за осигурување на крајот на 2021 година вработуваат 1.803 работници што претставува намалување од 3,89 % на бројот на ангажираната работна сила во однос на 2020 година (2020: 1.876).

3.1.1. Сопственичка структура

Друштвата за осигурување се во доминантна сопственост на странски правни лица од финансиски сектор (75,67 %), кои се делумно или целосно присутни во 14 од вкупно 16 друштва за осигурување на пазарот (табела бр. 2). Притоа, 12 друштва за осигурување се дел од осигурителни групации со седиште во земји членки на ЕУ, додека две друштва за осигурување се во целосна сопственост на домашни инвеститори.

Табела бр. 2: Сопственичка структура на друштвата за осигурување (проценти)

	2021	2020	2019
1. Странски акционери	75,67 %	80,11 %	79,51 %
1.1. Физички лица	0,52 %	0,33 %	0,04 %
1.2. Нефинансиски правни лица	0,00 %	0,00 %	0,00 %
1.3. Финансиски институции	75,16 %	79,78 %	79,46 %
2. Домашни акционери	24,30 %	19,86 %	20,46 %
2.1. Физички лица	4,26 %	4,88 %	4,97 %
2.2. Нефинансиски правни лица	0,54 %	0,61 %	0,91 %
2.3. Финансиски институции	19,49 %	14,37 %	14,58 %
3. Држава	0,03 %	0,03 %	0,03 %
Вкупно	100,00 %	100,00 %	100,00 %

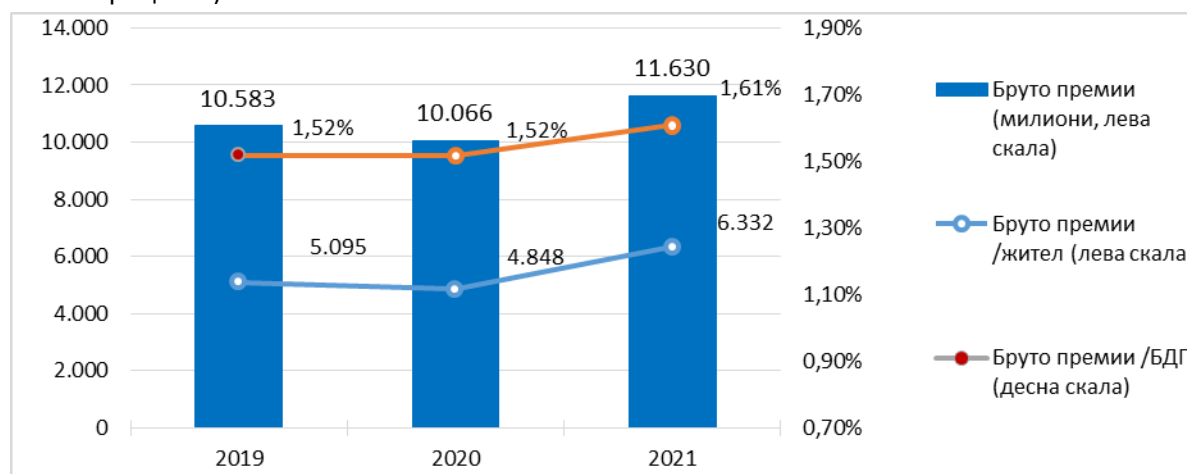
Извор: АСО

3.1.2. Степен на развиеност

Основни показатели со кои се мери степенот на развиеноста на пазарот на осигурување, се степенот на пенетрација и степенот на густина³. Податоците за нивото на пенетрација на осигурувањето во 2021 година покажуваат дека вкупната БПП во земјава учествува со 1,61 % во бруто-домашниот производ, што е за 0,09 % повеќе од претходната година (2020: 1,52 %). Додека, степенот на густина во 2021 година изнесува 6.332 денари по жител, што е зголемување од 30,60 % во однос на претходната година (графикон бр. 1).

³Степенот на пенетрација се пресметува како однос на бруто-полисираната премија и бруто-домашниот производ, а степенот на густина како однос на бруто-полисираната премија и бројот на жители во земјата.

Графикон бр. 1: Показатели на развој на пазарот на осигурување (милиони денари; десна оска – проценти)

Извор: АСО, Државен завод за статистика и Министерство за финансии

Осигурителниот сектор во Република Северна Македонија се карактеризира со ниска концентрација што е предуслов за функционална пазарна конкуренција. Херфиндал-индексот, пресметан преку БПП, во 2021 година изнесува 747,46 (2020: 769,56). Сличен резултат покажува мерењето на индексот преку средствата на друштвата за осигурување на 812,88 во 2021 година (2020: 838,02)⁴.

Анализирано по групи на осигурувања, повисока концентрација е присутна кај осигурувањето на живот, поради малиот број друштва во овој домен. Кај друштвата за осигурување на живот Херфиндал-индексот, мерен според БПП, изнесува 2.407,60 (2020: 2.788,97), додека пак, мерен според средствата на друштвата, е 2.960,76 (2020: 3.077,21).

Кај неживотното осигурување показателите покажуваат ниска концентрација, при што мерењето преку Херфиндал-индексот според БПП во 2021 година изнесува 986,51 (2020: 1.003,06) и покажува пад во однос на минатата година, додека истиот показател измерен преку средствата изнесува 1.035,56 (2020: 1.070,59).

Показателот ЦР5⁵, измерен преку учеството во БПП, кај друштвата за неживотно осигурување, во 2021 бележи зголемување и изнесува 58,97 % (2020: 56,86 %).

Во продолжение следуваат табели каде се прикажани движењата на Херфиндал-индексот и показателот за концентрација на првите пет друштва за осигурување (ЦР5):

⁴Херфиндал-индексот се пресметува според формулата:

$$HI = \sum_{i=1}^n (S_i)^2$$

каде што S е учество на секое друштво за осигурување во вкупните средства (бруто-полисирана премија) на осигурителниот сектор, а n е вкупниот број институции во соодветниот сегмент. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација на осигурителниот сектор се смета за прифатливо.

⁵ЦР5 показателот претставува учество на првите 5 друштва за осигурување со најголемо учество во вкупната структура.

Табела бр. 3: Херфиндал-индекс и показател ЦР5 мерен според БПП

БПП	2021		2020		2019	
	Херфиндал	CR5	Херфиндал	CR5	Херфиндал	CR5
Цел сектор	747,46	52,57 %	769,56	47,03 %	792,42	47,87 %
Неживот	986,51	58,97 %	1.003,06	56,86 %	1.020,43	57,99 %
Живот	2.407,60	100,00 %	2.788,97	100,00 %	3.157,74	100,00 %

Извор: АСО

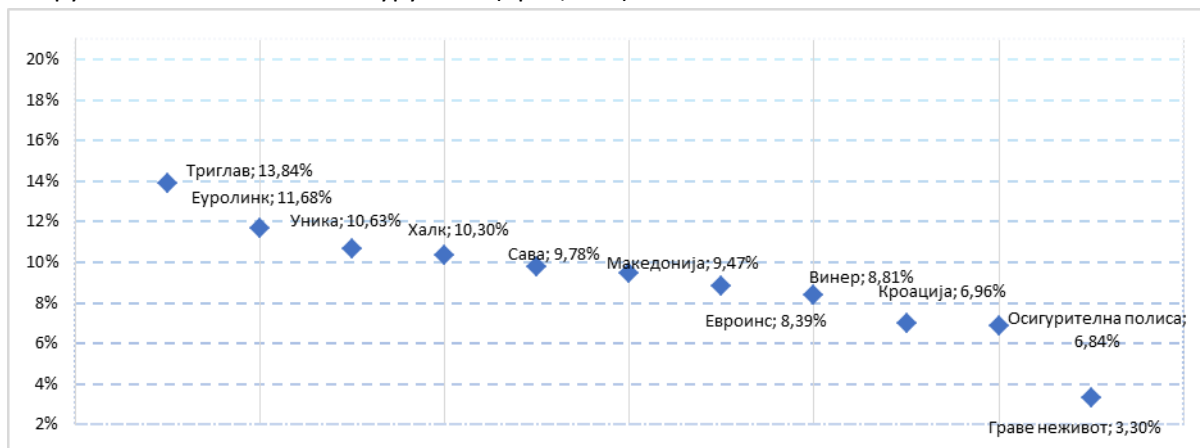
Табела бр. 4: Херфиндал-индекс и показател ЦР5 мерен според средствата

Актива	2021		2020		2019	
	Херфиндал	CR5	Херфиндал	CR5	Херфиндал	CR5
Цел сектор	812,88	46,55 %	838,02	54,15%	821,71	53,50 %
Неживот	1.035,56	56,23 %	1.070,59	60,69%	1.058,79	60,64 %
Живот	2.960,76	100,00 %	3.077,21	100,00%	3.083,30	100,00 %

Извор: АСО

На крајот на 2021 година, во доменот на пазарната концентрација во делот на неживотното осигурување, 4 друштва за осигурување го преминуваат прагот на учество со над 10 % во вкупната БПП. Притоа, на осигурителниот пазар во Република Северна Македонија ниту едно друштво не го поминува прагот од над 20 % учество на пазарот (графикон бр. 2).

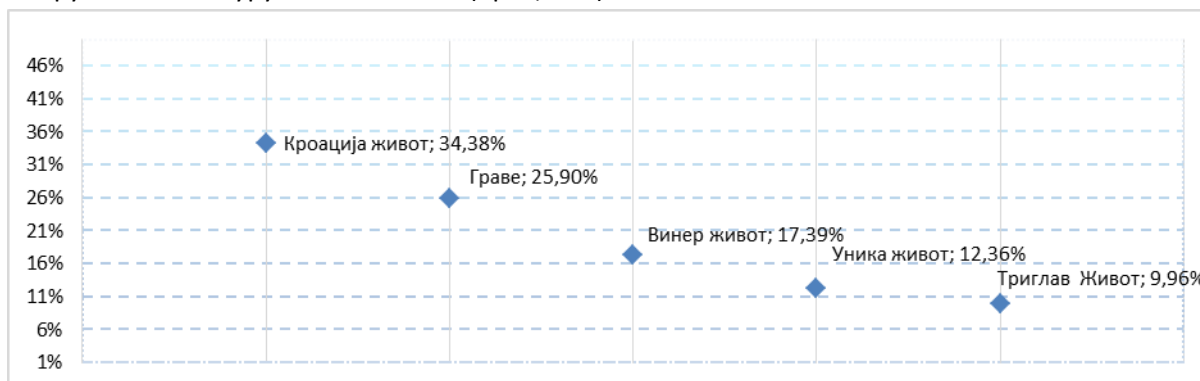
Графикон бр. 2: Пазарна концентрација според бруто-полисираната премија во 2021 година, во групата на неживотно осигурување (проценти)

Извор: АСО

Во групата на осигурување на живот, и покрај значителниот натпросечен годишен пораст на полисираните премии во 2021 година на три од петте друштва за осигурување на живот, сè уште доминантно учество имаат две друштва за осигурување на живот (графикон бр. 3).

Графикон бр. 3: Пазарна концентрација според бруто-полисираната премија во 2021 година, во групата на осигурување на живот (проценти)

Извор: АСО

3.1.3. Бруто-полисирана премија

БПП во осигурувањето и реосигурувањето кај друштвата за неживотно осигурување ги вклучува сите износи на премија кои се договорени (полисирани) во тековниот пресметковен период, без разлика дали истите во целост или делумно се однесуваат на наредниот период, додека кај осигурувањето на живот вкупната полисирана премија ги вклучува сите премии платени до крајот на пресметковниот период.

Во 2021 година е остварена БПП во вкупен износ од 11,63 милијарди денари (табела бр. 5), што претставува раст од 15,54 % во однос на БПП остварена во 2020 година (2020: 10,06 милијарди денари).

Табела бр. 5: Бруто полисирана премија по класи на осигурување (илјади денари)

Класа на осигурување	Бруто-полисирана премија (БПП)		Динамика 21/20	Учество во вкупната БПП	
	2021	2020		2021	2020
01. Осигурување од незгода	647.100	748.395	-13,53 %	5,56 %	7,43 %
02. Здравствено осигурување	405.009	273.649	48,00 %	3,48 %	2,72 %
03. Осигурување на моторни возила – каско	890.288	823.735	8,08 %	7,66 %	8,18 %
05. Осигурување на воздухоплови – каско	88.367	9.084	872,78 %	0,76 %	0,09 %
06. Осигурување на пловни објекти – каско	1.673	1.104	51,54 %	0,01 %	0,01 %
07. Осигурување на стока во превоз – карго	90.412	84.696	6,75 %	0,78 %	0,84 %
08. Осигурување на имот од пожар	758.584	768.207	-1,25 %	6,52 %	7,63 %
09. Останати осигурувања на имоти	1.408.342	1.092.265	28,94 %	12,11 %	10,85 %
10. Автоодговорност	4.836.286	4.136.297	16,92 %	41,59 %	41,09 %
11. Осигурување од одговорност од употреба на воздухоплови	19.106	6.787	181,51 %	0,16 %	0,07 %
12. Осигурување од одговорност од употреба на пловни објекти	3.418	2.709	26,17 %	0,03 %	0,03 %
13. Останати осигурувања од одговорност	252.424	211.970	19,08 %	2,17 %	2,11 %
14. Кредити	9.525	25.158	-62,14 %	0,08 %	0,25 %

15. Осигурување на гаранции	269	536	-49,81 %	0,00 %	0,01 %
16. Осигурување од финансиски загуби	69.169	64.478	7,28 %	0,59 %	0,64 %
17. Правна заштита	5	8	-37,50 %	0,00 %	0,00 %
18. Осигурување на туристичка помош	147.949	76.325	93,84 %	1,27 %	0,76 %
19. Осигурување на живот	1.618.576	1.438.761	12,50 %	13,92 %	14,29 %
20. Браќа или породување	0	0	/	0,00 %	/
21. Осигурување на живот кога инвестициониот ризик е на товар на осигуреникот	383.198	301.742	27,00 %	3,29 %	3,00 %
ВКУПНО	11.629.700	10.065.906	15,54 %	100,00%	100,00%
ВКУПНО НЕЖИВОТ	9.627.926	8.325.403	15,65 %	82,79 %	82,71 %
ВКУПНО ЖИВОТ	2.001.774	1.740.503	15,01 %	17,21 %	17,29 %

Извор: АСО

Позитивен тренд е присутен во двата сегменти на осигурувањето, со тоа што во делот за неживотно осигурување е остварена БПП во износ од 9,63 милијарди денари (2020: 8,32 милијарди денари), или истата изнесува 82,79 % од вкупната БПП на осигурителниот сектор, и претставува зголемување од 15,65 % во споредба со 2020 година. Во текот на 2021 година не е реализирана премија за реосигурување (2020: 0).

Поединечно, во споредба со 2020 година, падкај БПП не е забележана кај ниту едно друштво за неживотно осигурување (табела бр. 6).

Табела бр. 6: Бруто-полисирана премија по друштва за неживотно осигурување (илјади денари)

	Друштво за осигурување	Бруто-полисирана премија (БПП)		Динамика 21/20	Учество во вкупната БПП	
		2021	2020		2021	2020
1	Триглав	1.332.869	1.231.614	8,22 %	13,84 %	14,79 %
2	Еуролинк	1.124.298	963.579	16,68 %	11,68 %	11,57 %
3	Уника	1.023.456	827.544	23,67 %	10,63 %	9,94 %
4	Халк	991.893	821.730	20,71 %	10,30 %	9,87 %
5	Сава	941.572	848.398	10,98 %	9,78 %	10,19 %
6	Македонија	911.313	862.860	5,62 %	9,47 %	10,36 %
7	Винер	848.348	712.129	19,13 %	8,81 %	8,55 %
8	Евроинс	807.699	726.996	11,10 %	8,39 %	8,73 %
9	Кроација неживот	670.262	460.756	45,47 %	6,96 %	5,53 %
10	Осигурителна полиса	658.248	602.980	9,17 %	6,84 %	7,24 %
11	Граве неживот	317.968	266.817	19,17 %	3,30 %	3,20 %
	ВКУПНО НЕЖИВОТ	9.627.926	8.325.403	15,65 %	100,00 %	100,00 %

Извор: АСО

Во делот за осигурување на живот, што претставува 17,21 % од вкупната БПП на осигурителниот сектор, е остварена БПП во износ од 2,00 милијарди денари (2020: 1,74 милијарди денари), што изнесува раст од 15,01 % во однос на 2020 година.

Поединечно, во споредба со 2020 година, пораст кај БПП е забележана кај четири друштва за осигурување на живот (табела бр. 7).

Табела бр. 7: Бруто-полисирана премија по друштва за осигурување на живот (илјади денари)

	Друштво за осигурување	Бруто-полисирана премија (БПП)		Динамика	Учество во вкупната БПП	
		2021	2020	21/20	2021	2020
1	Кроациа живот	688.282	654.532	5,16 %	34,38 %	37,61 %
2	Граве	518.447	534.483	-3,00 %	25,90 %	30,71 %
3	Винер живот	348.206	305.663	13,92 %	17,39 %	17,56 %
4	Уника живот	247.416	182.689	35,43 %	12,36 %	10,50 %
5	Триглав живот	199.423	63.136	215,86 %	9,96 %	3,63 %
	ВКУПНО ЖИВОТ	2.001.774	1.740.503	15,01 %	100,00 %	100,00 %

Извор: АСО

Еден од најсоодветните показатели за обемот на извршените работи на друштвата за осигурување е анализата на обемот на извршените работи по различните класи на осигурување. Ваквиот табеларен приказ овозможува анализа на дистрибуцијата на премијата за различни класи на осигурување по друштва за осигурување, односно дава одговор на прашањето во кои осигурителни продукти се специјализирани одделни друштва. На тој начин, преку податоците за БПП по класи на осигурување, дополнително е прикажана пазарната структура на сите друштва за осигурување во 2021 година (табела бр. 8).

Табела бр. 8: Бруто-полисирана премија за периодот 01.01.2021 – 31.12.2021 (илјади денари)

Класа на осигурување	неживот											Вкупно
	Македонија	Триглав	Сава	Евроинс	Еуролинк	Винер	Граве неживот	Уника	Осигурителна полиса	Халк	Кроација	
01. Незгода	63.619	85.861	81.238	22.511	81.661	46.006	15.758	53.182	38.112	73.836	85.316	647.100
02. Здравствено	7.332	86.500	36.834	15.632	104.012	1.966	0	18.920	127	73.702	59.984	405.009
03. Каско моторни возила	60.822	157.892	152.921	57.569	77.567	56.487	7.870	82.112	88.559	87.529	60.960	890.288
04. Каско шински возила	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
05. Каско воздухоплови	0	0	0	0	78.100	7.300	0	0	767	2.200	0	88.367
06. Каско пловни објекти	6	302	519	11	185	94	0	98	217	241	0	1.673
07. Карго	20.978	34.261	3.104	10.993	2.729	1.018	0	8.959	1.898	3.671	2.801	90.412
08. Имот од пожар и др.опасности	149.445	82.928	61.534	69.679	200.840	14.231	3.300	32.257	36.198	56.171	52.001	758.584
09. Имот останато	293.491	220.215	113.932	224.552	99.100	86.540	1.104	145.442	12.461	190.826	20.679	1.408.342
10. АО (вкупно)	259.017	536.428	451.445	395.570	384.668	605.325	286.078	623.730	453.458	471.770	368.797	4.836.286
11. Одговорност воздухоплови	0	0	0	0	6.876	9.492	0	0	1.230	1.508	0	19.106
12. Одговорност пловни објекти	187	475	874	77	496	214	0	345	480	267	3	3.418
13. Општа одговорност	37.793	37.821	11.213	5.014	63.173	13.249	599	42.162	13.398	21.504	6.498	252.424
14. Кредити	1.570	4.585	881	131	0	0	0	0	0	-68	2.426	9.525
15. Гаранции	3	61	8	62	9	2	0	0	16	108	0	269
16. Финансиски загуби	10.165	49.409	2.406	414	274	0	0	6.273	0	172	56	69.169
17. Правна заштита	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	3	5
18. Туристичка помош	6.885	36.131	24.663	5.482	24.608	6.424	3.259	9.976	11.327	8.456	10.738	147.949
Вкупно	911.313	1.332.869	941.572	807.699	1.124.298	848.348	317.968	1.023.456	658.248	991.893	670.262	9.627.926

Класа на осигурување	живот					Вкупно
	Кроација живот	Граве	Винер живот	Уника живот	Триглав Живот	
19. Живот	592.373	497.035	173.606	163.166	192.396	1.618.576
20. Брак или породување	0	0	0	0	0	0
21. Осигурување на живот кога инвестициониот ризик е на товар на осигуреникот	95.909	21.412	174.600	84.250	7.027	383.198
Вкупно	688.282	518.447	348.206	247.416	199.423	2.001.774

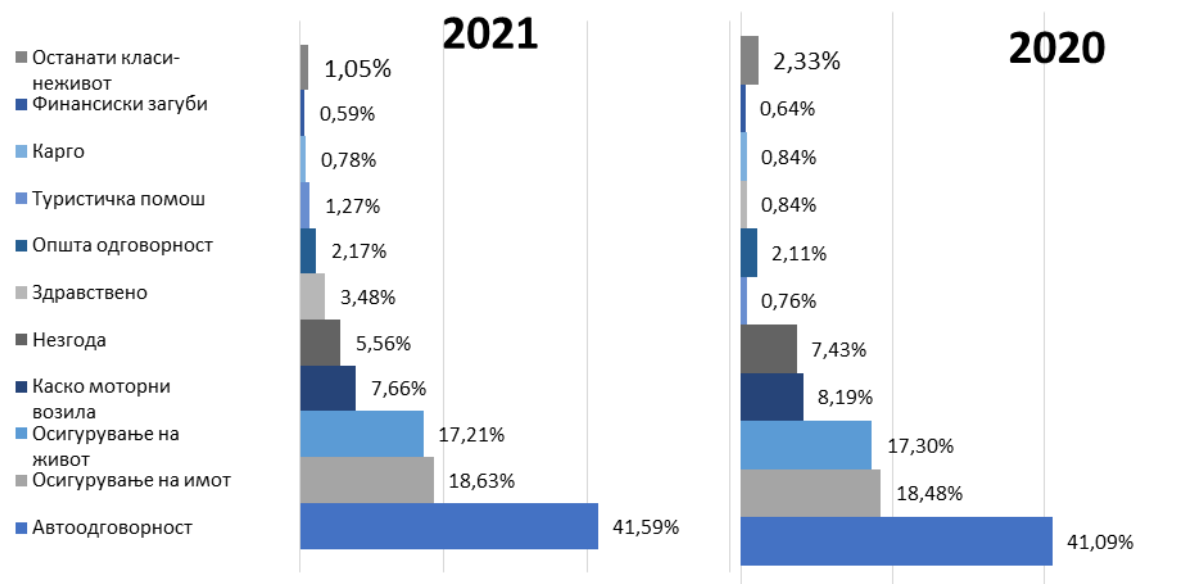
Вкупно: 11.629.700

Извор: АСО

3.1.4. Структура на учество

Во вкупната БПП најзначајно учество има осигурувањето на моторните возила со 49,25 % (2020: 49,27 %), кое се состои од доминантното осигурување од автомобилска одговорност (премии од полиси за задолжително осигурување од АО и зелени карти) кое учествува со 41,59 % (2020: 41,09 %) и од доброволното осигурување на моторни возила (каска) кое учествува со 7,66 % (2020: 8,18 %). Значајно место во структурата на БПП има осигурувањето на имот со 18,63 % (2020: 18,48 %), осигурувањето на живот со учество од 13,92 % (2020: 17,29 %) и осигурувањето последици на несреќен случај (незгода) соучество од 5,56 % (2020: 7,43 %). Структурата по позначајните класи на осигурување, како и споредбата со 2020 година, е претставена на графиконот бр. 4.

Графикон бр. 4: Структура на бруто-полисирана премија по класи на осигурување (проценти)

Извор: АСО

Зголемување на БПП од 16,92 % во однос на 2020 година е забележано во класата за осигурувањето од автомобилска одговорност (АО) со вкупна премија во износ од 4,84 милијарди денари (2020: 4,14 милијарди денари), а пораснат е и бројот на склучени договори за 19,53 %. Кај каска осигурувањето на моторни возила, исто така, има зголемување од 8,08 % и вкупна премија во износ од 890,28 милиони денари (2020: 823,73 милиони денари), при истовремен пораст на бројот на склучени договори од 6,04 %.

Кај осигурувањето на имот се забележува пораст од 16,47 % со БПП 2,17 милијарди денари (2020: 1,86 милијарди денари), при истовремен раст на бројот на склучени договори од 10,47 %. Анализирајќи по групи, кај физичките лица евидентиран е пораст од 10,84 % на склучените договори за осигурување на имот проследен со зголемување од 33,59 % на БПП, додека пак, кај правните лица има раст од 9,33 % на склучените договори и зголемување од 10,05 % на БПП.

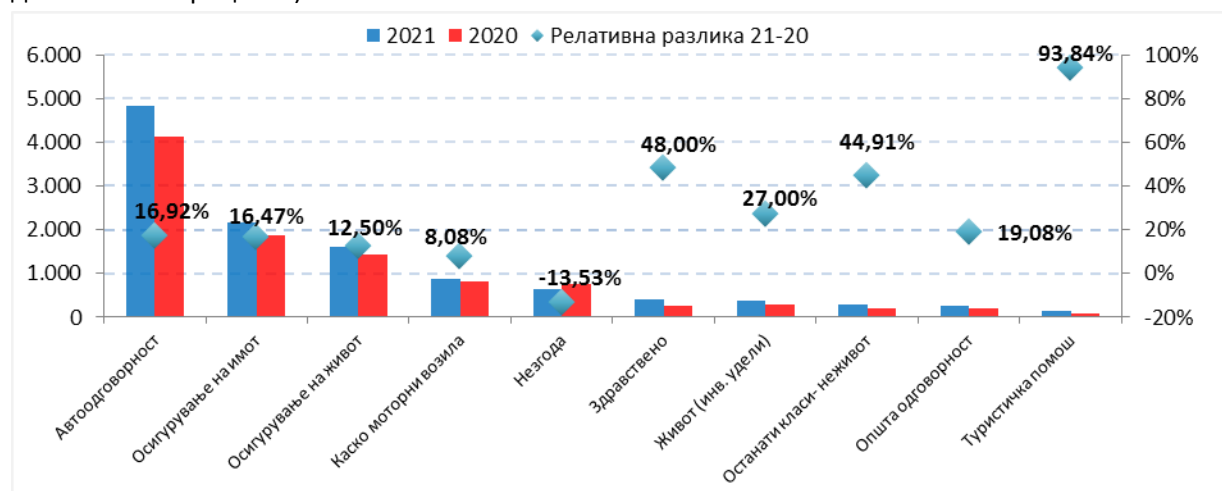
Во рамките на осигурување на имот, кај земјоделското осигурување се забележува зголемување од 2,85 % на бројот на склучени договори, и раст од 13,33 % на остварената БПП за земјоделско осигурување која изнесува 546,85 милиони денари (2020: БПП од 482,53 милиони денари).

Голем подем во 2021 година има во продажбата на здравственото осигурување со склучени 18.235 договори за здравствено осигурување (2020: 10.706 договори) со вкупна БПП од 405,00 милиони денари (2020: 273,65 милиони денари), што во споредба со 2020 година претставува зголемување за 70,33 % на бројот на склучени договори, односно раст за 48,00 % на вкупната БПП.

Намалување на БПП има кај осигурувањето од незгода од 13,53 % во однос на 2020 година со вкупна премија во износ од 647,10 милиони денари (2020: 748,39 милиони денари), а во однос на бројот на склучени договори има зголемување од 13,39 %. Една од причините за намалувањето на БПП во оваа класа на осигурување е тоа што ризикот смрт како последица на болест кој претходно беше покриен во колективните договори за осигурување на незгода, почнувајќи од 1.1.2021 година се префрли во полисите за осигурување на живот, а врз основа на дадено појаснување од АСО.

На графиконот бр. 5 е прикажан трендот на БПП по позначајни класи на осигурување.

Графикон бр. 5: Тренд на бруто-полисираната премија по класи на осигурување (милиони денари; десна оска – проценти)

Извор: АСО

Кај осигурувањето на живот е остварена БПП во износ од 2,00 милијарди денари (2020: 1,74 милијарди денари), што претставува пораст од 15,01 %, при што осигурувањето на живот учествува со 17,21 % во вкупната БПП на осигурителниот сектор.

Кај традиционалното осигурување на живот (класа 19) е остварен позитивен тренд кај БПП која изнесува 1,61 милијарди денари (2020: 1,44) што претставува раст од 11,80 %, со големо зголемување и на бројот на новосклучени договори за осигурување на живот од 184,43 %, и тоа претежно кај типот на термински договори за осигурување на живот (смрт). За овие договори вредно да се напомене е дека најчесто со склучуваат од страна на баратели на кредити – физички

лица од банки, и најчест продажен канал се токму банките. Кај осигурување на живот кога инвестициониот ризик е на товар на осигуреникот (класа 21) продолжува изразениот годишен тренд на зголемување од 27,00 % со остварена БПП од 383,20 милиони денари (2020: 301,74 милиони денари).

Во следната табела е прикажана структурата на бруто полисираната премија за осигурување на живот во 2021 година, споредено со претходната 2020 година.

Табела бр. 9: Бруто-полисирана премија за осигурување на живот, во илјади денари

	Класа	Вкупно 2020	Вкупно 2021	Промена 21/20	Учество 2020	Учество 2021
Осигурување на живот	19	1.438.762	1.618.576	12,50 %	82,70 %	80,86 %
вкупно основно осигурување на живот		1.323.491	1.495.115	12,97 %	76,00 %	74,69 %
мешано осигурување		766.219	786.856	2,69 %	44,00 %	39,31 %
смрт (терминско)		181.009	330.446	82,56 %	10,40 %	16,51 %
доживување		151.433	157.325	3,89 %	8,70 %	7,86 %
мешано осигурување со ТБС		220.919	216.595	-1,96 %	12,70 %	10,82 %
смрт (доживотно)		3.911	3.893	-0,46 %	0,20 %	0,19 %
вкупно дополнително осигурување		115.271	122.052	5,88 %	6,60 %	6,10 %
несреќен случај (смрт)		36.491	34.926	-4,29 %	2,10 %	1,74 %
несреќен случај (инвалидитет)		63.892	69.205	8,32 %	3,70 %	3,46 %
здравствено (останато)		14.888	17.921	20,37 %	0,90 %	0,90 %
вкупно рентно осигурување		-	1.409		0,00 %	0,07 %
Осигурување на живот кога инвестициониот ризик е на товар на осигуреникот	21	301.742	383.198	27,00 %	17,30 %	19,14 %
Вкупно		1.740.504	2.001.774	15,01 %	100,00 %	100,00 %

Извор: АСО

Податоците за бруто полисираните премии разложени според видовите производи, односно ризици кои се покриени со овие производи, се еден од индикаторите кои ја потврдуваат тезата дека се намалува учеството на традиционалните, т.н. мешовити, осигурувања на живот кои имаат штедна компонента, за сметка на пораст на т.н. ризико осигурувања на живот кои покриваат само ризик смрт, односно пораст на договорите за осигурување на живот каде вложените средства од премии се пренасочуваат во купување на удели издадени од инвестициски фондови и каде осигуреникот го носи ризикот од вложувањата на друштвата што управуваат со овие инвестициски фондови.

Цената по која друштвото за осигурување ги купува уделите од инвестицискиот фонд во име и за сметка на осигуреникот се пазарните, односно берзанските цени во периодот кога осигуреникот ја плаќа договорената премија на друштвото за осигурување. Договорите се долгорочни, односно осигуреникот најчесто уплаќа премија во повеќегодишен период. Обврската на друштвото за осигурување кон осигуреникот зависи од пазарната вредност на уделите на датумот на кој настанува обврската на друштвото кон осигуреникот. Доколку стекнувањата на удели во име и за сметка на осигуреникот биле направени во периоди кога биле ниски пазарните вредности на уделите, и доколку договорената обврска на друштвото за осигурување кон осигуреникот настане во временски период кога пазарните вредности на уделите се повисоки,

осигуреникот би остварил добивка, односно би добил повеќе парични средства од вкупните вложувања односно уплати на премии. И обратно, доколку во време на уплати на премии кон друштвото за осигурување вредноста на уделот била висока, а во време на исплата на договорените обврски кон осигуреникот вредноста на уделите е ниска, осигуреникот треба да знае дека ќе добие помалку отколку што вложил, односно ќе има загуба. Затоа за овие производи се вели дека осигуреникот го носи ризикот од промената на пазарната вредност на вложените средства.

Структурата на вложувањата на средствата наплатени од т.н. unit-linked осигурувања на живот, по друштва за осигурување и во одделни инвестициски фондови на 31.12.2021 и на 31.12.2020 е прикажано во следните табели:

Табела бр. 10: Структура на вложувањата на средствата од unit-linked осигурувања на живот на 31.12.2021 година

Друштво за осигурување	Производ	Име на инвестицискиот фонд	Количина-Број на удели	Нето-вредност на удел или акција	Сметководствена вредност во денари	Посебна резерва во денари
Винер живот	Лајф Инвест	ВФП Премиум инвест	2.846.625	150,6171	428.750.338	428.750.338
	Футура	Генерали инвестментс	5.474	156,4300	856.370	856.370
Граве	Граве Инвест	ВФП фонд менаџмент – Граве Глобал	89.350	138,2728	12.354.694	12.354.694
Кроација живот	Флекси Инвест	ВФП ПРЕМИУМ ИНВЕСТ	269.033	150,6171	40.520.919	43.797.112
	Флекси Инвест	ВФП 100 % БОНД	11.447	118,1835	1.352.886	1.483.880
	Кро Инвест	КБ Публикум Балансиран фонд	588.056	191,5161	112.622.252	113.057.085
	Гарант Инвест	Генерали Топ Брендови	123.497	156,4288	19.318.504	19.551.005
Триглав живот	Унит линк	ВФП Премиум Инвест	213	150,6171	32.136	32.136
	Унит линк	Генерали Топ Брендс	24.826	156,4288	3.883.447	3.883.447
	Унит линк	КБ Публикум Балансиран	14.270	191,5161	2.733.016	2.733.016
Уника живот	Унит линк	Илирика Југоисточна Европа	221.994	62,5485	13.885.400	13.885.400
	Унит линк	Илирика Глобал Растечки Пазари	121.932	76,2685	9.299.572	9.299.572
	Унит линк	ВФП Премиум инвест	359.438	150,6171	54.137.563	54.137.563
	Унит линк	ВФП 100 % Бонд	10.386	118,1835	1.227.471	1.227.471
	Унит линк	Генерали Топ Брендови	31.633	156,4288	4.948.380	4.948.380

Извор: АСО

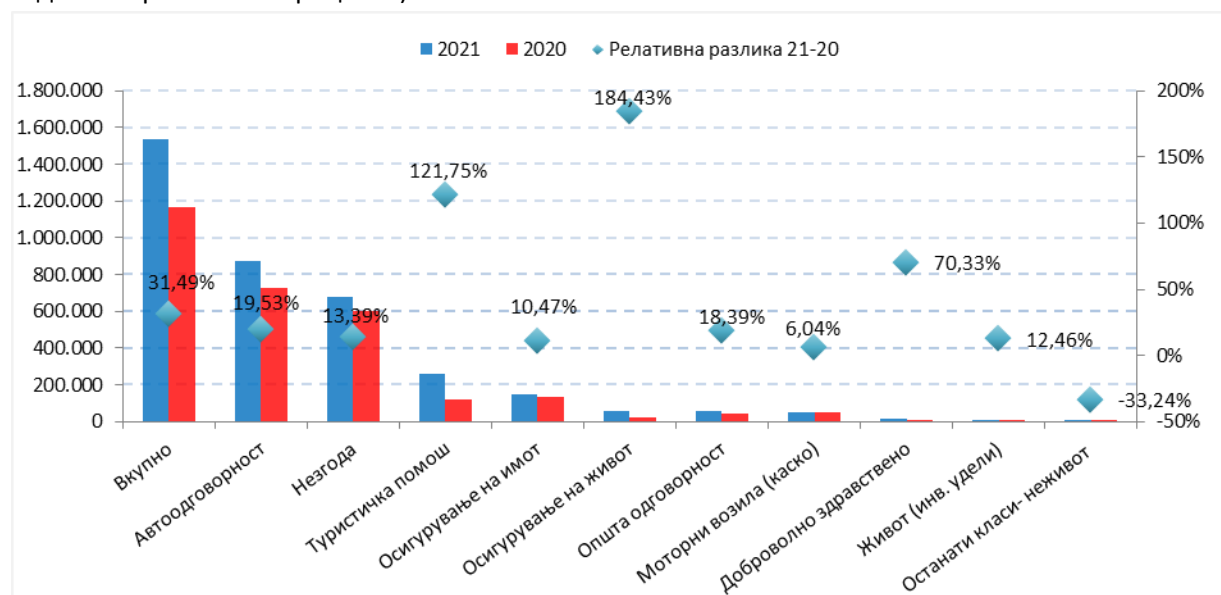
Табела бр. 11: Структура на вложувањата на средствата од unit-linked осигурувања на живот на 31.12.2020 година

Друштво за осигурување	Производ	Име на инвестицискиот фонд	Количина-број на удели	Нето-вредност на удел или акција	Сметководствена вредност во денари	Посебна резерва во денари
Винер живот	Лајф Инвест	ВФП Премиум инвест	2.146.752	120,5953	258.888.085	258.888.085
	Футура	Генерали Топ Брендрави	2.337	137,1756	320.645	320.645
Граве	Граве Инвест	ВФП фонд менаџмент - Граве Глобал	34.279	111,6961	3.828.885	3.828.885
Кроација живот	Флекси Инвест	ВФП ПРЕМИУМ ИНВЕСТ	162.265	120,5953	19.568.435	21.279.501
	Флекси Инвест	ВФП 100 % БОНД	6.583	115,7358	761.891	929.445
	Кро Инвест	КБ Публикум Балансиран фонд	433.598	171,7137	74.454.674	74.485.503
	Гарант Инвест	Генерали Топ Брендрави	15.208	137,1756	2.086.220	2.115.520
Триглав живот	Унит линк	ВФП Премиум Инвест	132	120,5953	15.865	15.865
Уника живот	Унит линк	Илирика Југоисточна Европа	156.435	54,4878	8.523.805	8.523.805
	Унит линк	Илирика Глобал Растечки Пазари	63.367	72,4432	4.590.521	4.590.521
	Унит линк	ВФП Премиум инвест	160.722	120,5953	19.382.297	19.382.297
	Унит линк	ВФП 100 % Бонд	4.090	115,7358	473.304	473.304
	Унит линк	Генерали Топ Брендрави	5.903	137,1756	809.699	809.699

Извор: АСО

Во текот на 2021 година друштвата за осигурување склучиле 1.533.706 договори (полиси) за осигурување, што е зголемување за 31,49 % во однос на 2020 година кога беа склучени 1.166.439 договори. Од вкупниот број склучени договори, 1.473.386 полиси се во рамките на неживотно осигурување, што претставува зголемување за 28,82 % во споредба со бројот на договори во 2020 година (2020: 1.143.766 договори), додека 60.320 се договори за осигурување на живот, односно зголемување за 166,04 % во однос на 2020 година. Промената на бројот на склучени договори по позначајните класи на осигурување е претставена на графиконот бр. 6.

Графикон бр. 6: Склучени договори кај друштвата за осигурување (лева оска - број; десна оска – годишна промена во проценти)

Извор: АСО

3.1.5. Бруто исплатени штети

Друштвата за осигурување во 2021 година исплатиле бруто-износ на штети од 4,66 милијарди денари (табела бр. 12). Во споредба со 2020 година, бруто-исплатените штети се зголемени за 16,45 % (2020: 4,00 милијарди денари). Учеството на реосигурувањето во бруто-исплатените штети изнесува 14,58 %.

Табела бр. 12: Исплатени штети по класи на осигурување (илјади денари)

Класа на осигурување	2021	2020	Промена	Учество 2021	Учество 2020
Автоодговорност	2.102.153	1.880.406	11,79 %	45,1 %	46,9 %
Осигурување на имот	709.851	630.200	12,64 %	15,2 %	15,7 %
Осигурување на живот	565.318	424.472	33,18 %	12,1 %	10,6 %
Моторни возила (каска)	507.183	483.812	4,83 %	10,9 %	12,1 %
Незгода	434.078	396.887	9,37 %	9,3 %	9,9 %
Здравствено	211.276	105.990	99,34 %	4,5 %	2,6 %
Останати класи – неживот	45.542	10.669	326,86 %	1,0 %	0,3 %
Патничко осигурување	40.278	48.110	-16,28 %	0,9 %	1,2 %
Живот (инв. удели)	29.712	12.419	139,25 %	0,6 %	0,3 %
Општа одговорност	18.831	12.399	51,88 %	0,4 %	0,3 %
Вкупно	4.664.222	4.005.364	16,45 %	100,0 %	100,0 %

Извор: АСО

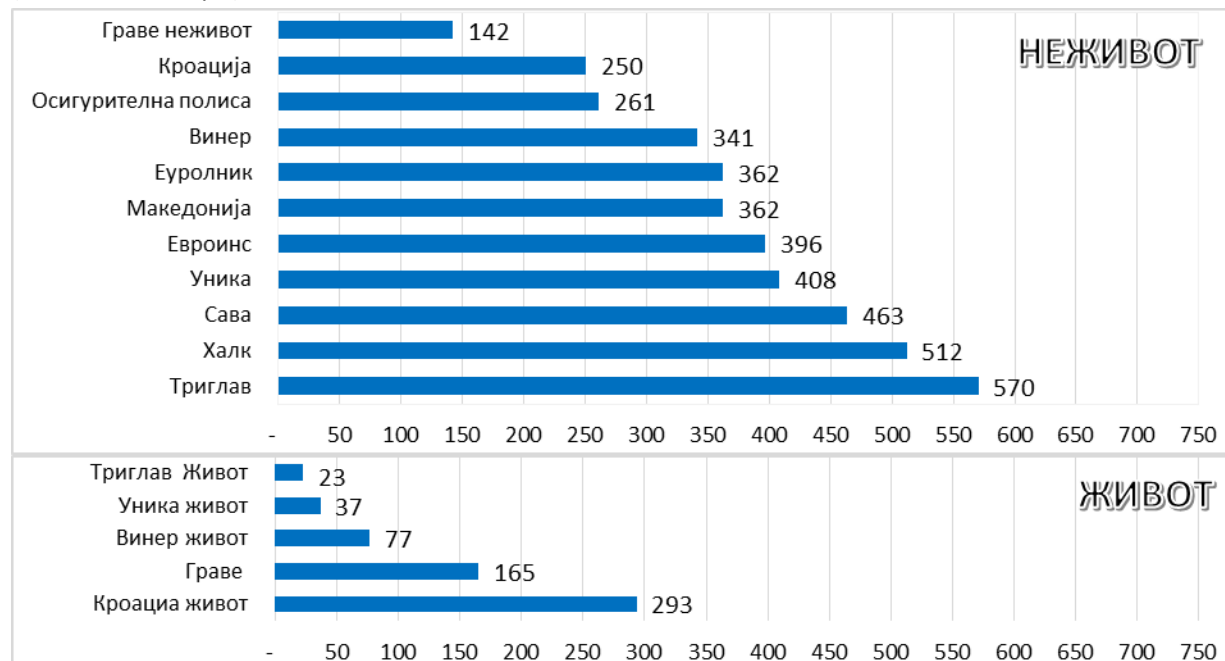
Во структурата на бруто-исплатени штети, најголемо учество имаат штетите по основ на осигурување од автоодговорност со 45,07 %, потоа следуваат штетите за имотно осигурување со учество од 15,22 %, исплатените штети за осигурување на живот со 12,76 %, штетите за

осигурување на моторни возила каско 10,87 % и осигурување на лица од последици на несреќен случај незгода со 9,3 % од вкупно исплатените штети.

Во делот на осигурувањето на имот, значајно место зазема земјоделското осигурување со учество од 50,29 % и со вкупно исплатени штети од 316,85 милиони денари.

На графиконот бр. 7 е прикажано поединечното учество на друштвата за осигурување во вкупниот износ на исплатени штети за 2021 година.

Графикон бр. 7: Учество на друштвата за осигурување во бруто-исплатените штети во 2021 година (милиони денари), одделно за неживот и живот

Извор: АСО

Доколку се анализира бројот на исплатени штети по одделни класи на осигурување, може да се забележи дека во 2021 година има значителен пораст на бројот на исплатени штети по основ на доброволно здравствено осигурување, односно некои компании исплатиле повеќе штети во оваа класа на осигурување споредено со класата на осигурување од автоодговорност. И покрај високата фреквенција на штети во оваа класа на осигурување, сепак просечниот износ на исплатена штета е многу понизок споредено со истиот во најзастапената класа на осигурување од автомобилска одговорност. Ова е индикатор дека голем број од пријавите од осигурениците по основ на полиси за здравствено осигурување кон друштвата за осигурување биле за надомест на осигурени износи кои чинеле помалку од 10.000 денари по поединечен случај. Колку за споредба, просечно исплатената штета по основ на осигурување од автомобилска одговорност во 2021 година изнесувала 70.419 денари. (табела бр. 13)

Табела бр. 13: Број на исплатени штети

Класа на осигурување	2021	2020	Промена
Автоодговорност	29.852	25.370	17,67 %
Здравствено	23.057	11.710	96,90 %
Имот	8.976	9.439	-4,91 %
Моторни возила (каска)	7.843	7.634	2,74 %
Незгода	7.324	7.587	-3,47 %
Живот	3.760	2.803	34,14 %
Патничко осигурување	1.819	2.005	-9,28 %
Општа одговорност	371	380	-2,37 %
Живот (инв. удели)	242	154	57,14 %
Останати класи – неживот	94	75	25,33 %
Вкупно неживот	79.336	64.200	23,58 %
Вкупно живот	4.002	2.957	35,34 %
Вкупно	83.338	67.157	24,09 %

Извор: АСО

4.1.5.1. Претставки од осигуреници

Во случај кога осигуреникот, односно корисникот на осигурувањето смета дека друштвото за осигурување не се придржува кон одредбите од договорот за осигурување, истиот може да достави претставка до:

- 1) соодветната организациона единица надлежна за решавање на спорови меѓу договорни страни во рамки на друштвото за осигурување;
- 2) службата за внатрешна ревизија во друштвото за осигурување;
- 3) организацијата за заштита на потрошувачи и
- 4) Агенцијата за супервизија на осигурување.

Во 2021 година, до друштвата за осигурување се поднесени 5.282 претставки што е за 38,34 % повеќе во споредба со 2020 година (2020: 3.818 поднесени претставки). Од вкупно поднесените претставки, 26,85 % (2020: 28,23 %) се решени позитивно, односно во корист на осигуреникот/корисникот на осигурувањето, а 60,85 % (2020: 63,44 %) се со негативен одговор.

Во табела бр. 14 се презентирани податоци за број и исход на доставени и решени претставки по друштва за осигурување. Видно од табелата, дури 6 друштва за неживотно осигурување отстапуваат од пазарниот просек во однос на бројот на поднесени претставки (пазарниот просек за 2021 година е 464 примени претставки по друштво за неживотно осигурување), додека пак, 2 друштва за осигурување на живот го надминуваат пазарниот просек кој изнесува 36 примени претставки по друштво за осигурување на живот.

Табела бр. 14: Поднесени претставки од осигуреници до друштвата за осигурување во 2021 година

Назив на субјект	Број на претстави	Број на позитивно решени претставки	Број на негативно решени претставки	Број на делумно решени претставки	Број на претставки кои се во процес на одлучување	Број на претставки за кои е поставено во законскиот рок	Број на претставки за кои не е поставено во законскиот рок
Триглав	732	5	411	316	0	732	0
Винер	650	285	332	0	33	617	0
Халк	618	210	391	0	17	601	0
Уника	592	222	355	0	15	577	0
Сава	524	182	275	13	54	474	0
Осигурителна полиса	465	162	294	0	9	456	0
Еуролинк	427	26	271	89	41	386	0
Кроација неживот	329	77	226	15	11	318	0
Граве неживот	307	111	196	0	0	307	0
Македонија	288	64	224	0	0	288	0
Евроинс	170	0	145	25	0	170	0
Кроацيا живот	82	39	37	0	6	82	0
Граве	53	18	32	0	3	53	0
Винер живот	27	10	16	0	1	27	0
Уника живот	12	5	7	0	0	12	0
Триглав живот	6	2	2	0	0	6	0
Вкупно	5.282	1.418	3.214	458	190	5.106	0

Извор: АСО

Осигурениците, корисниците на осигурување и трети оштетени лица имаат право да поднесат претставка и до АСО за работата на друштвата за осигурување и реосигурување, осигурително брокерските друштва, друштвата за застапување во осигурување, застапниците во осигурување и Националното биро за осигурување, но само доколку претходно писмено се обратиле до субјектот и притоа не се задоволни од одговорот или ако субјектот не одлучил по претставката и писмено не го известил подносителот на истата во законскиот рок од 30 дена од денот кога истата уредно ја примил.

Во 2021 година, до АСО беа поднесени 206 претставки што претставува пораст од 134,09 % во однос на 2020 година кога беа поднесени само 88 претставки. 20,39 % (2020: 20,45 %) од вкупно поднесените претставки до АСО се решени во корист на подносителот на претставката, а 56,80 % (2020: 60,23 %) се решени негативно. Од вкупно поднесените претставки, 44,17 % се однесуваат за постапувања по договори за осигурување за автомобилска одговорност, 15,05 % за осигурување од незгода, 10,19 % за осигурување на имот и останатите се во врска со договори за осигурување од останатите класи на осигурување.

Во табела бр. 15 се презентирани податоци за број и исход на доставени претставки до АСО по субјекти на осигурување.

Табела бр. 15: Поднесени претставки од осигуреници до АСО во 2021 година

Назив на субјект	Број на претставки	Број на позитивно решени претставки	Број на негативно решени претставки	Број на претставки кои се во процес на одлучување	Број на повлечени претставки	Број на поднесени претставки без основ за постапување
Халк	22	6	11	2	3	22
Граве неживот	21	8	6	2	5	
Уника неживот	21	4	15	1	1	
Триглав	18	1	16	1	0	
Винер неживот	16	8	8	0	0	
Еуролинк	14	2	12	0	0	
Евроинс	13	1	11	0	1	
Осигурителна полиса	13	4	7	2	0	
Кроаџа живот	12	3	8	1	0	
Сава	10	1	7	2	0	
Кроаџа неживот	9	2	7	0	0	
Македонија	4	0	3	0	1	
Граве	4	0	4	0	0	
Винер живот	3	1	1	1	0	
СН Осигурителен брокер	2	0	1	0	1	
Триглав живот	1	0	0	1	0	
Национално биро за осигурување	1	1	0	0	0	
Вкупно	206	42	117	13	12	22

Извор: АСО

Најчести причини за поднесување на претставки до АСО, а во врска работењето на субјектите на осигурување, се: проблеми при примена на Европски извештај, незадоволство во однос на висината на износот на штета, различна судска пракса, спорни вонсудски спогодби, недостиг од критериуми за проценка на нематеријална штета, проблеми при склучување/обнова на договор за осигурување, недоволна комуникација за штетата со оштетените, необјаснување на условите под кои се склучува договорот за осигурување од страна на застапниците и др.

3.1.6. Средства и извори на средства

3.1.6.1. Структура на средствата

Вредноста на средствата на друштвата за осигурување на 31.12.2021 година изнесува 28,51 милијарди денари и е поголема за 11,06 % во однос на вкупните средства кај друштвата за осигурување во 2020 година (табела бр. 16).

Најголемо учество од 72,89 % во структурата на средствата на друштвата за осигурување имаат вложувањата (2020: 74,44 %), и истите се зголемени за 8,75 % во однос на вложените средства во 2020 година. Во рамки на вложувањата, најзначајно учество од 93,10 % зазема категоријата останати финансиски вложувања и истата има раст од 9,50 % во споредба со претходната година. Во оваа категорија влегуваат: финансиски вложувања расположливи за продажба (51,16 %), депозити во банки, заеми и останати пласмани (30,736 %), финансиски вложувања кои се чуваат

до достасување (13,26 %) и финансиски вложувања за тргување (4,82 %). Следна позначајна категорија се вложувањата во земјиште, градежни објекти и останати материјални средства (5,52 %) и притоа бележат пад од 3,49 % во однос на 2020 година. Исто така, дел од вложувањата се и финансиските вложувања во друштва во група – подружници, придружни друштва и заеднички контролирани ентитети, кои учествуваат со 1,38 % во вкупните вложувања и истите имаат намалување од 0,96 %.

Табела бр. 16: Структура на средствата на друштвата за осигурување (илјади денари)

	31.12.2021	Учество	31.12.2020	Учество	Динамика 21/20
Нематеријални средства	67.890	0,24 %	74.013	0,29 %	-8,27 %
Вложувања	20.783.974	72,89 %	19.111.645	74,44 %	8,75 %
Дел за соосигурување и реосигурување во бруто-техничките резерви	2.179.248	7,64 %	1.712.094	6,67 %	27,29 %
Финансиски вложувања кај кои осигуреникот го презема инвестицискиот ризик (договори за осигурување)	705.923	2,48 %	393.704	1,53 %	79,30 %
Одложени и тековни даночни средства	22.156	0,08 %	14.664	0,06 %	51,10 %
Побарувања	3.220.278	11,29 %	3.004.606	11,70 %	7,18 %
Останати средства	664.406	2,33 %	563.415	2,19 %	17,92 %
Активни временски разграничувања	868.640	3,05 %	799.961	3,12 %	8,59 %
Нетековни средства кои се чуваат за продажба и нетековно работење	0	0,00 %	0	0,00 %	0,00 %
ВКУПНО СРЕДСТВА	28.512.515	100,00 %	25.674.102	100,00 %	11,06 %

Извор: АСО

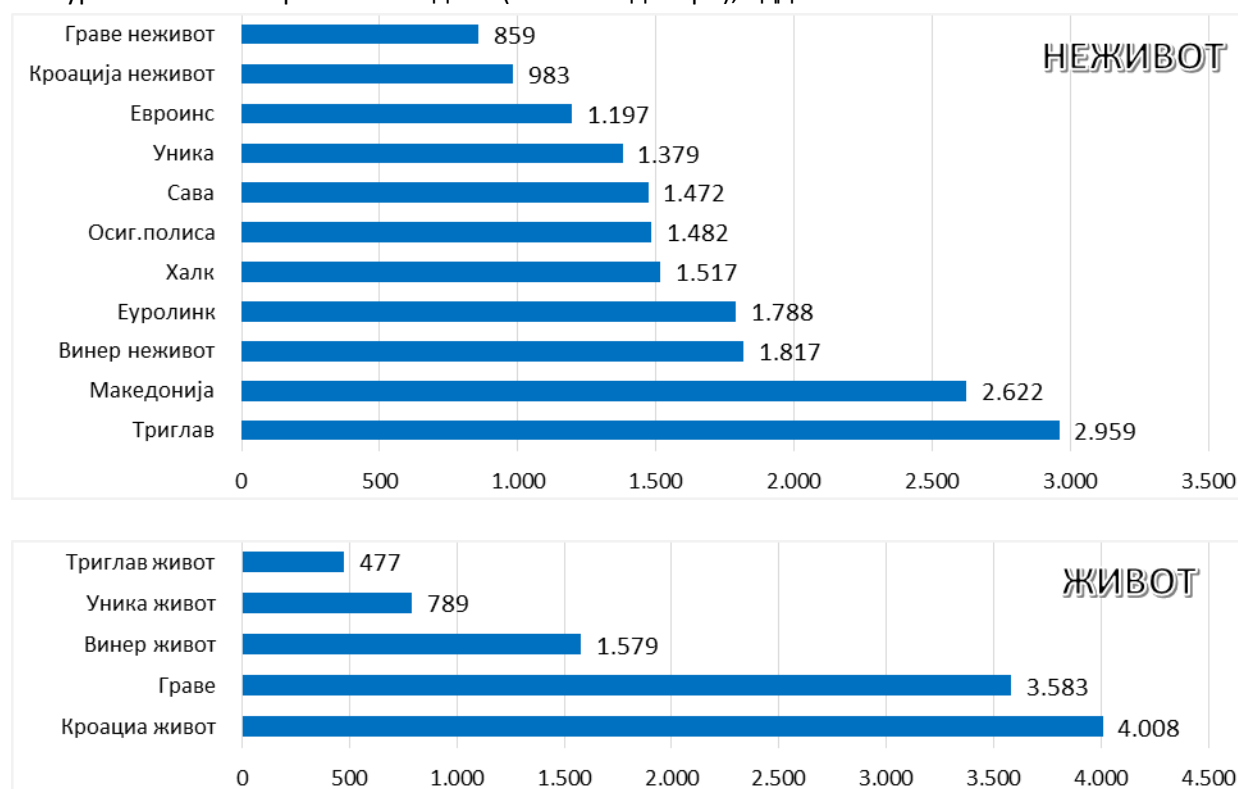
Следни по значење, со учество од 11,29 % во структурата на средствата се побарувањата и истите бележат зголемување од аспект на апсолутните износи од 7,18 % во однос на побарувањата во 2020 година (2020: 11,70 %). Во рамки на побарувањата влегуваат, побарувања од непосредни работи на осигурување (каде се вклучени побарувања од осигуреници, побарувања од посредници и останати побарувања од непосредни работи на осигурување), побарувања од работи на соосигурување и реосигурување и останати побарувања. Најголемо учество од 77,31 % во побарувањата, имаат побарувањата од непосредни работи на осигурување во износ од 2,49 милијарди денари и бележат пораст од 4,77 % во однос на 2020 година. Побарувањата од работите на соосигурување и реосигурување изнесуваат 225,13 милиони денари (6,99 % од вкупните побарувања) и евидентираат пораст од 112,00 % во споредба со 2020 година, како резултат на зголемување на побарувањата по основ на учество во надомест на штети од соосигурување и реосигурување. Останатите побарувања изнесуваат 505,46 милиони денари (15,70 % од вкупните побарувања) и истите се 3,18 % помали во однос на 2020 година.

Иако со учество од 2,48 % во структурата на средствата, најголем релативен пораст од 79,30 % се забележува кај финансиските вложувања кај кои осигуреникот го презема инвестицискиот ризик. Друштвата за осигурување на живот кои работат во класата 21 (Осигурување на живот во случај кога инвестициониот ризик е на товар на осигуреникот) имаат

обврска, согласно договорот со осигуреникот, овие средства, кои служат како покрите на посебната резерва согласно членот 94 од Законот за супервизија на осигурување, да ги вложуваат во удели на отворени инвестициски фондови, за кои се согласил осигуреникот при склучување на договорот, односно во текот на траење на договорниот однос, а кои фондови се регистрирани во Регистарот на инвестициски фондови во Република Северна Македонија. Структурата на овие вложувања во одделни фондови на 31.12.2021 е прикажана во Табела бр. 10: Структура на вложувањата на средствата од unit-linked осигурувања на живот на 31.12.2021.

Структурата на учеството на друштвата за осигурување во вкупните средства на осигурителниот сектор е прикажана на графиконот бр. 8.

Графикон бр. 8: Структура на учество на друштвата за осигурување во вкупните средства на осигурителниот сектор во 2021 година (милиони денари), одделно за неживот и живот

Извор: АСО

Доколку се анализира структурата на средствата по друштва за осигурување, може да се заклучи дека главна категорија кај друштвата за осигурување на живот се вложувањата во државни должнички хартии од вредност и депозити во банки. Од друга страна пак, друштвата за неживотно осигурување имаат поразнолика структура на средствата, каде вложувањата во државни должнички хартии од вредност и депозити во банки претставуваат половина од вкупната вредност на активата, додека пак, останатата половина претставуваат побарувањата, дел од бруто-техничките резерви пренесен во реосигурување, недвижностите и останатите материјални и нематеријални средства, вложувањата во удели во отворени инвестициски

фондови, активните временски разграничувања, вложувањата во акции, како и вложувањата во гарантниот фонд при Националното биро за осигурување.

Вредноста на одделните категории на средства, и процентуалното учество во вкупните средства, на последниот ден од 2021 и 2020 година, за сегментот на неживотни осигурувања и осигурување на живот се прикажани во табелите бр. 17 и 18.

Табела бр. 17: Структура на средствата на друштвата за неживотно осигурување (илјади денари)

Категорија на средство	31.12.2021	Учество	31.12.2020	Учество
Државни хартии од вредност	5.033.432	27,85 %	4.246.559	25,88 %
Депозити во банки и пари	4.539.366	25,11 %	4.408.140	26,86 %
Побарувања	2.893.352	16,01 %	2.690.344	16,39 %
Технички резерви – дел во реосигурување	2.044.254	11,31 %	1.589.433	9,69 %
Недвижности и нематеријални средства	1.266.565	7,01 %	1.330.083	8,11 %
ABP- Активни временски разграничувања	861.760	4,77 %	791.571	4,82 %
Удели во инвестициски фондови	814.619	4,51 %	792.804	4,83 %
Акции	362.991	2,01 %	320.368	1,95 %
Удели во НБО	185.541	1,03 %	185.742	1,13 %
Останато	61.996	0,34 %	55.213	0,34 %
Обврзници – корпоративни	12.448	0,07 %	0	0,00 %
Вкупно	18.076.326	100,00 %	16.410.256	100,00 %

Извор: АСО

Табела бр. 18: Структура на средствата на друштвата за осигурување на живот (илјади денари)

Категорија на средство	31.12.2021	Учество	31.12.2020	Учество
Државни хартии од вредност	6.957.234	66,66 %	6.125.446	66,12 %
Депозити во банки и пари	1.794.134	17,19 %	1.995.164	21,54 %
Финансиски вложувања кај кои осигуреникот го презема инвестицискиот ризик	705.923	6,76 %	393.704	4,25 %
Побарувања, заеми и аванси	402.319	3,86 %	386.629	4,17 %
Удели во инвестициски фондови	268.755	2,58 %	99.027	1,07 %
Технички резерви – дел во реосигурување	134.994	1,29 %	122.661	1,32 %
Недвижности и нематеријални средства	126.548	1,21 %	131.330	1,42 %
Акции	37.545	0,36 %	1320	0,01 %
Останато	8.840	0,08 %	8.565	0,09 %
Вкупно	10.436.292	100,00 %	9.263.846	100,00 %

Извор: АСО

3.1.6.2. Структура на извори на средства

Изворите на средства на друштвата за осигурување во 2021 година бележат пораст од 11,06% во однос на 2020 година (табела бр. 19).

Најголемо учество од 60,47 % во структурата на изворите на средства на друштвата за осигурување имаат бруто-техничките резерви (2020: 60,39 %) и истите имаат пораст од 11,22 % во однос на претходната година.

Следна категорија со учество од 28,25 % во структурата на изворите на средства се капиталот и резервите кои се зголемиле за 6,84 %.

Обврските на друштвата за осигурување, кои во структурата на изворите учествуваат со 6,20 % (2020: 6,27%), бележат зголемување од 9,88 % во однос на претходната година. Во структурата на обврските, најголемо учество имаат останати обврски (46,54 %), обврски од работи на реосигурување и соосигурување (47,65 %) и обврските од непосредни работи на осигурување (5,80 %).

Табела бр. 19: Структура на извори на средства на друштвата за осигурување (илјади денари)

	31.12.2021	Учество	31.12.2020	Учество	Динамика 21/20
Капитал и резерви	8.053.384.761	28,25 %	7.537.569.778	29,36 %	6,84 %
Субординирани обврски	126.842.716	0,44 %	157.269.350	0,61 %	-19,35 %
Бруто-технички резерви	17.242.599.896	60,47 %	15.503.358.306	60,39 %	11,22 %
Бруто-технички резерви во однос на договори кај кои осигуреникот го презема инвестицискиот ризик	709.997.482	2,49 %	396.818.804	1,55 %	78,92 %
Останати резерви	85.415.467	0,30 %	71.440.821	0,28 %	19,56 %
Одложени и тековни даночни обврски	61.190.277	0,21 %	52.131.051	0,20 %	17,38 %
Обврски кои произлегуваат од депозити на друштвата за осигурување за реосигурување кај цеденти, по основ на реосигурување	91.219.844	0,32 %	86.423.741	0,34 %	5,55 %
Обврски	1.768.965.085	6,20 %	1.609.889.585	6,27 %	9,88 %
Пасивни временски разграничувања	372.899.733	1,31 %	259.200.408	1,01 %	43,87 %
ВКУПНО ИЗВОРИ НА СРЕДСТВА	28.512.515.261	100,00 %	25.674.101.845	100,00 %	11,06 %

Извор: АСО

3.1.7. Технички резерви

Вкупниот износ на технички резерви (бруто) на друштвата за осигурување што вршат работи на неживотно осигурување на крајот на 2021 година изнесува 9,79 милијарди денари, односно 12,02 % зголемување во споредба со претходната година, додека пак, вкупниот износ на технички резерви (бруто) на друштвата за осигурување што вршат работи на осигурување во групата на осигурување на живот изнесува 8,14 милијарди денари, што претставува раст од 13,78 % во однос на претходната година.

Табела бр. 20: Структура и промена на бруто-технички резерви (илјади денари)

Структура на технички резерви	Неживот			Живот			Вкупно		
	2021	2020	21/20	2021	2020	21/20	2021	2020	21/20
Резерви за штети	5.414.205	4.837.104	11,93 %	110.541	92.127	19,99%	5.524.746	4.929.231	12,08%
Резерви за преносни премии	4.261.910	3.849.932	10,70 %	40.263	35.786	12,51%	4.302.173	3.885.718	10,72%
Математичка резерва	0	0	0,00 %	7.874.043	6.909.617	13,96%	7.874.043	6.909.617	13,96%
Резерви за бонуси и попусти	42.281	46.108	-8,30 %	118.990	120.252	-1,05 %	161.271	166.360	-3,06%
Други технички резерви	74.969	9.240	711,35%	0	0	0,00%	74.969	74.969	0,00%
Вкупно	9.793.365	8.742.384	12,02 %	8.143.837	7.157.782	13,78%	17.937.202	15.965.895	12,35%

Извор: АСО

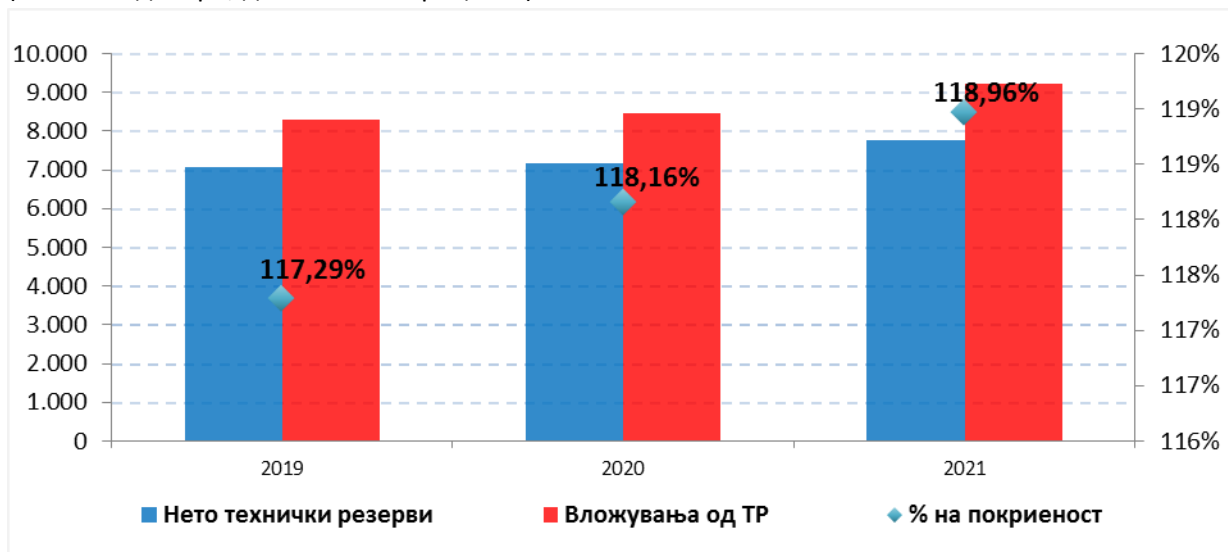
Во структурата на техничките резерви најголемо учество имаат резервите за штети и резервите за преносни премии, а кај друштвата за осигурување што вршат работи на осигурување во групата на живот најзначајно место зазема математичката резерва (табела бр. 20).

3.1.8. Средства кои ги покриваат техничките резерви

Средствата кои ги покриваат техничките резерви, се оние средства на друштвото за осигурување кои служат за покривање на идните обврски кои произлегуваат од договорите за осигурување, како и за покривање на можните загуби во однос на оние ризици поврзани со вршење работи на осигурување, за кои друштвото за осигурување е должно да издвои средства за покрите на нето-технички резерви. Друштвото за осигурување е должно да вложува средства во висина барем еднаква на вредноста на техничките резерви, нето од реосигурување, во согласност со одредбите од Законот за супервизија на осигурување и во согласност со Правилникот за видови и карактеристики на средствата кои ги покриваат техничките резерви и средствата кои ја покриваат математичката резерва, како и детално пласирање и ограничување на тие вложувања и нивно вреднување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 64/11, 127/14, 61/16, 36/19 и 107/20).

Вложувањата на средствата кои ги покриваат техничките резерви кај друштвата за неживотно осигурување, на крајот на 2021 година изнесуваа 9,24 милијарди денари и покриваа 118,96 % (2020: 118,16 %) од вкупните нето-технички резерви (графикон бр. 9).

Графикон бр. 9: Покриеност на нето техничките резерви кај друштвата за неживотно осигурување (милиони денари; десна оска – проценти)

Извор: АСО

Средствата кои ги покриваат техничките резерви кај друштвата за неживотно осигурување се пласирани во хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија (51,51 %), депозити во банки (37,14 %), удели во инвестициски фондови (8,82 %) и акции (2,53 %). Износите и структурата на вложувањата се прикажани во табелата бр. 21.

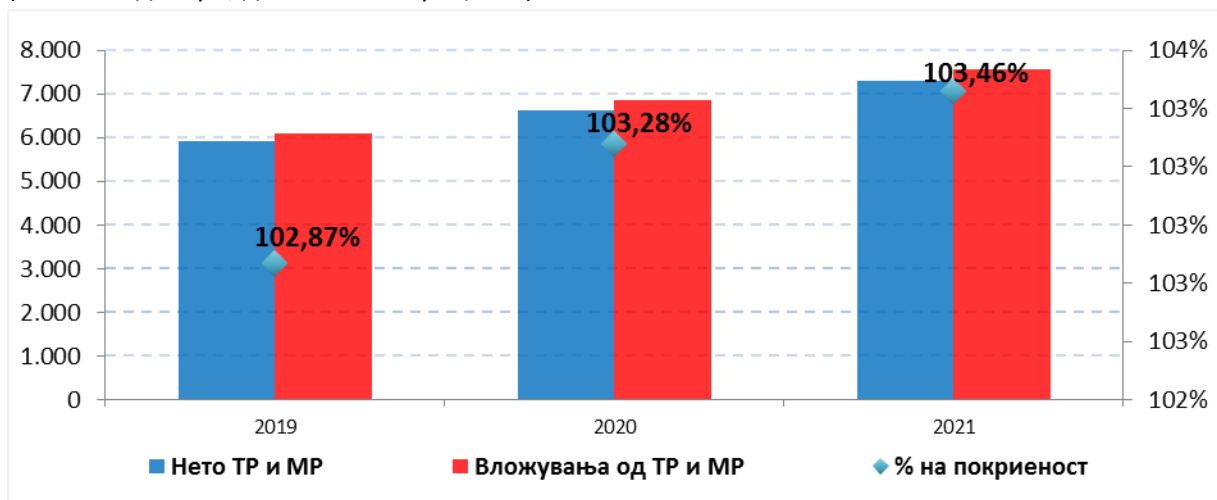
Табела бр. 21: Средства што ги покриваат техничките резерви кај друштвата за неживотно осигурување (илјади денари)

	2021	2020	2019
Банкарски сметки и депозити во банки	3.430.161	3.194.914	3.345.592
Државни хартии од вредност	4.758.368	4.140.434	3.977.336
Акции	233.834	225.563	213.021
Долгорочни ХВ издадени во ЕУ или ОЕЦД	0	0	0
Инвестициски фондови	814.619	792.804	760.648
Друго	0	98.298	0
Вкупно	9.236.982	8.452.012	8.296.596

Извор: АСО

Кај друштвата што работат осигурување на живот, вложувањата на средствата од техничките резерви и математичката резерва изнесуваа 7,55 милијарди денари и имаат покриеност на нето-техничките резерви од 103,46 % (2020: 103,28 %) (графикон бр. 10).

Графикон бр. 10: Покриеност на нето-техничките резерви кај друштвата за осигурување на живот (милиони денари; десна оска – проценти)

Извор: АСО

Друштвата за осигурување на живот најголем дел од средствата што ја покриваат математичката резерва, ги пласираат во државни хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија (78,11 %), депозити во банки (20,61 %), инвестициски фондови (0,59 %) и во други финансиски инструменти (0,69 %) (табела бр. 22).

Табела бр. 22: Средствата што ги покриваат техничките резерви и математичката резерва кај друштвата за осигурување на живот (илјади денари)

	2021	2020	2019
Банкарски сметки и депозити во банки	1.556.360	1.653.448	1.454.971
Државни хартии од вредност	5.898.243	5.116.003	4.562.433
Акции	0	0	0
Долгорочни ХВ издадени во ЕУ или ОЕЦД	0	0	0
Инвестициски фондови	44.251	36.502	38.941
Друго	52.464	49.892	45.512
Вкупно	7.551.317	6.855.846	6.101.857

Извор: АСО

3.1.9. Адекватност на капиталот на друштвата за осигурување

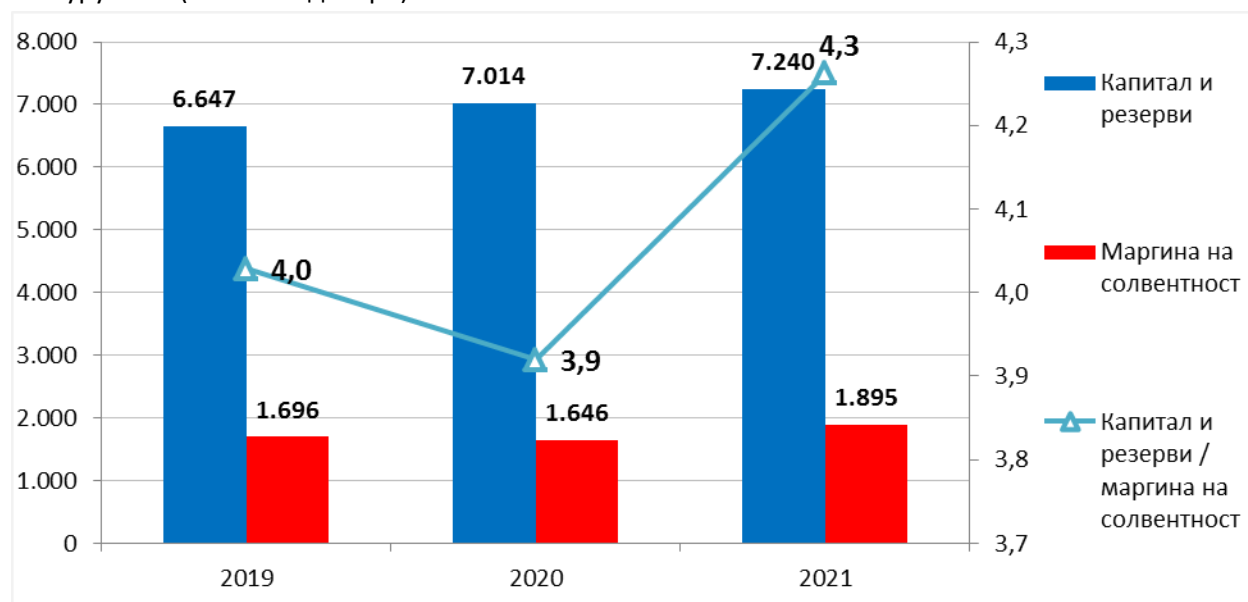
Во согласност со членовите 75 и 76 од Законот за супервизија на осигурувањето, друштвата за осигурување треба да ја одржуваат вредноста на капиталот најмалку во висина на потребното ниво на маргината на солвентност. Според доставените податоци до АСО, на крајот на 2021 година, вкупно пресметаниот капитал на друштвата за осигурување⁶ изнесува 7,24 милијарди денари, што претставува пораст од 3,22 % во однос на 2020 година. Анализирани по групи на

⁶Правилник за видовите и описот на ставки што ќе се земат предвид при пресметка на капиталот на друштвото за: осигурување и/или реосигурување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 5/11, 64/11, 61/16 и 170/19“)

осигурување, капиталот на друштвата за неживотно осигурување изнесува 5,433 милијарди денари, а на друштвата за осигурување на живот 1,594 милијарди денари. Над 95 % од капиталот на друштвата за осигурување претставува основен капитал, односно потекнува од најквалитетни категории на извори на средства, односно од уплатен акционерски капитал од издадени обични акции, законски (статутарни) резерви, како и акумулирани нераспределени добивки. Многу мало е учеството на дополнителниот капитал во вкупниот капитал на осигурителниот сектор. Ова дава доверба дека финансиската состојба и солвентност на осигурителниот сектор е добра.

Потребното ниво на маргина на солвентност, како главен индикатор за минимално потребниот капитал со кој мора да располага осигурителниот сектор, агрегиран изнесува 1,89 милијарди денари (кај неживотното осигурување 1,41 милијарди денари, а кај осигурувањето на живот 483 милион денари), со што капиталот на осигурителниот сектор е 3,8 пати над потребното ниво на маргина на солвентност. Движењето на капиталот и потребната маргина на солвентност кај друштвата за осигурување се прикажани на графиконот бр. 11.

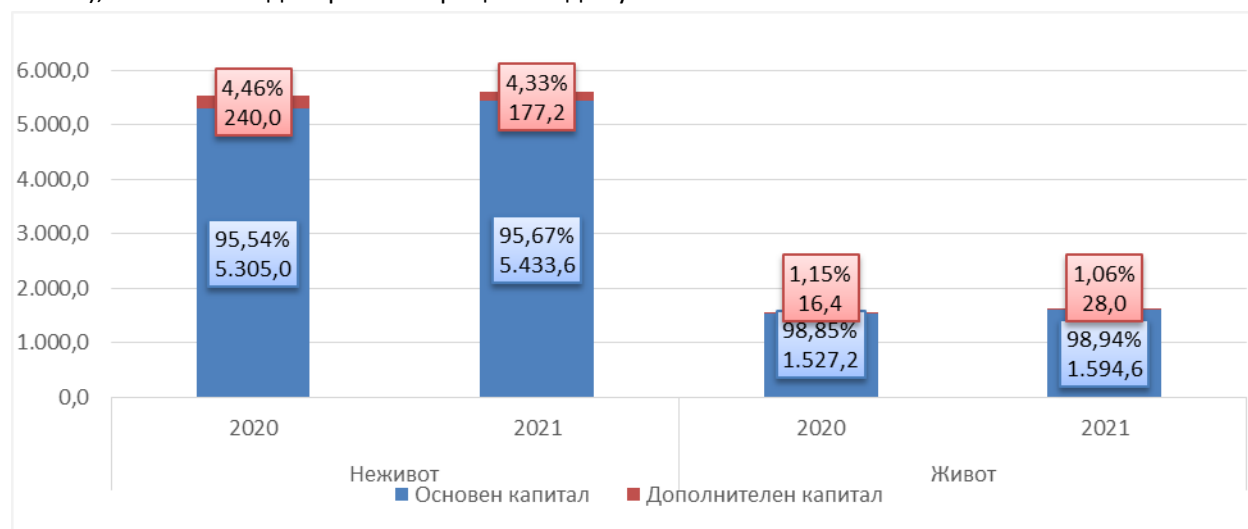
Графикон бр. 11: Движење на капиталот и потребната маргина на солвентност кај друштвата за осигурување (милиони денари)

Извор: АСО

Дури 95,67 % од вкупниот капитал на друштвата за неживотно осигурување, односно 98,94 % од вкупниот капитал на друштвата за осигурување на живот е основен капитал, што е индикатор за високиот квалитет на ставките кои се вклучени во пресметката на вкупниот капитал, односно за финансиската кондиција на друштвата за осигурување да одговорат на ризиците по солвентноста во непредвидливи непосакувани околности на пазарот. (графикон бр. 12)

Графикон бр. 12: Структура на капиталот на друштвата за осигурување (одделно за неживот и живот), во милиони денари и во проценти од вкупниот капитал

Извор: АСО

3.1.10. Финансиски резултат од работењето

Во текот на 2021 година, осигурителниот сектор оствари добивка во износ од 132,95 милиони денари, наспроти остварената добивка во износ 451,66 милиони денари во 2020 година (графикон бр. 13).

Друштвата за неживотно осигурување остварија загуба од 53,44 милиони денари (2020: добивка од 273,81 милиони денари) која произлегува од резултатот на шест друштва што остварија добивка во износ од 320,02 милиони денари и пет друштва што остварија загуба во износ од 373,47 милиони денари.

Друштвата за осигурување на живот остварија добивка од 186,39 милиони денари (2020: добивка од 177,86 милиони денари) која произлегува од резултат на четири друштва што остварија добивка од 191,62 милиони денари и едно друштво што реализира загуба во износ од 5,23 милиони денари.

Растот на обемот на работење на друштвата за неживотно осигурување изразен преку порастот на бруто-полисираните премии и бруто-исплатените штети е главната причина за влошување на профитабилноста во секторот на неживотните осигурувања во 2021 година. Дополнително, на значајното влошување на финансискиот резултат кај некои друштва за неживотно осигурување влијаеше и потребата да го усогласат сметководственото признавање и известување за трошоците за стекнување, како и начинот на сметководствено признавање на исправките на вредност на побарувањата по основ на премии, по завршувањето на преодниот период на отстапувањата од, порано донесените, сметководствени правила.

Во сегментот на неживотно осигурување, причините за влошување на профитабилноста се главно во расходната страна од билансот на успех. Вкупните расходи поради настанати штети,

нето од реосигурување, на друштвата за неживотно осигурување во 2021 година изнесуваат 3,59 милијарди денари и бележат раст од 509,41 милиони денари или 16,55 % споредено со 2020 година (2020: 3,08 милијарди денари). Вкупните (нето) трошоци за спроведување на осигурувањето (аквизициски и административни трошоци) изнесуваат 3,74 милијарди денари и, исто така, бележат зголемување во однос на 2020 година, односно се за 258,55 милиони денари или 7,42 % повисоки од трошоците реализирани во 2020 година (2020: 3,48 милијарди денари).

Уште една ставка на страната на вкупните расходи на друштвата за неживотно осигурување е дел од причините за влошување на профитабилноста, а тоа се трошоците поради вредносни усогласувања (исправка на вредност) на побарувањата по основ на премии. Вкупните трошоци по овој основ, на друштвата за неживотно осигурување во 2021 година, изнесуваат 161,01 милиони денари, додека пак, во 2020 година, податоците покажуваат дека индустријата остварила приход поради ослободување на резервациите на исправки на побарувањата во вкупен износ од 33,61 милиони денари. Главна причина за овој значителен пораст на овие трошоци е фактот што од 1.1.2021 година престанаа да важат преодните одредби од Правилникот за методот за вреднување на ставките од билансот на состојба и изготвување на деловните биланси („Службен весник на Република Македонија“ бр. 141/13 и 61/16 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 107/20) поради што друштвата за осигурување одеднаш мораа да признаат во сметководствената евиденција повисоки износи на исправки на побарувањата кои претходно беа ослободени од исправка на сметководствената вредност (времена мерка заради ковид-19 пандемијата).

Вкупните приходи на друштвата за неживотно осигурување во 2021 изнесуваат 8,24 милијарди денари и бележат раст од 8,7 % во споредба со приходите реализирани во 2020 година (2020: 7,58 милијарди денари).

Приходите од премии, нето од реосигурување, се најзначајна ставка од вкупните приходи на сегментот на неживотни осигурувања, и истите изнесуваат 7,06 милијарди денари. Во споредба со претходната година овие приходи бележат раст од 494,35 милиони денари, или 7,53 %.

Приносите од вложувања на друштвата за неживотно осигурување, пресметани како разлика меѓу вкупните приходи од вложувања и вкупните трошоци од вложувања во 2021 година изнесуваат 326,55 милиони денари и бележат раст од 25,05 % (2020: 261,13 милиони денари), главно како резултат на реализираните добивки од продажба на финансиски инструменти на некои друштвата за осигурување кои активно тргуваат со финансиски инструменти.

Вкупните приходи од провизии од реосигурители во 2021 година изнесуваат 496,36 милиони денари и бележат раст од 7,90 % (2020: 460,04 милиони денари).

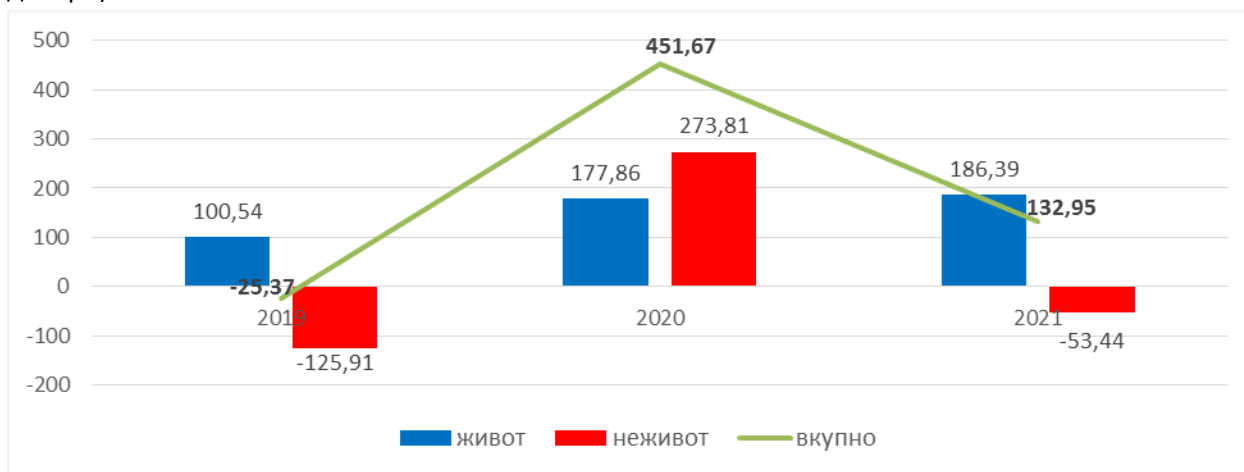
Вкупниот износ на останати осигурително-технички приходи и останати приходи од работењето изнесуваат 273,54 милиони денари, и бележат раст од 81,50 милиони денари (2020: 192,04 милиони денари). Во овие категории на приходи вообичаено влегуваат остварени приходи за услужни штети, приходи по основ на продажба на материјални средства и слично.

За разлика од сегментот на неживотно осигурување, во сегментот на осигурување на живот, нема значајни девијации во однос на профитабилноста, иако има значајни промени во структурата на осигурителните портфолија и во пазарните учества.

Вкупните приходи од осигурување на живот во 2021 година изнесуваат 1.932 милиони денари. Вкупните расходи настанати во периодот, поради пораст на обврските по договорите за осигурување на живот, изнесуваат 1.531 милиони денари, или 78,6 % од остварените приходи. Вкупните трошоци за вршење на дејноста изнесувале 585 милиони денари, што е 30,3 % од приходите од основната дејност. Приносите од вложувања, разликата меѓу вкупните приходи и расходи од вложувања, на петте друштва за осигурување на живот во 2021 година изнесува 394 милиони денари, што претставува речиси 20,4 % од приходите од осигурување.

Претходната година, вкупните приходи од осигурување на живот изнесувале 1.698 милиони денари. Вкупните расходи од основната дејност изнесувале 1.278 милиони денари, или 75,3 % од приходите. Вкупните трошоци 508 милиони денари, или 30 % од приходот. Приносот од вложувања во 2020 г. изнесувал 290 милиони денари, односно 17,1 % од остварениот приход од осигурување.

Графикон бр. 13: Финансиски резултат од работењето на друштвата за осигурување (милиони денари)

Извор: АСО

3.1.10.1. Ризици на осигурителниот сектор

Во следниот период, кај друштвата за осигурување се можни предизвици поврзани со побарувањата за штети, како последица на **растот на активноста и ризиците од климатските промени**. Пандемијата привремено ги намали трошоците за штети кај неживотното осигурување во 2020 година, што може да се објасни со воведените заштитни мерки со ограничувања на движењето и на намалениот обем на економската активност. Сепак, во 2021 година, со заживувањето на економијата, како што беше и очекувано, бројот на ризични настани порасна. На

среден рок, потенцијална закана се зачестените појави на природни катастрофи, што ја нагласува изложеноста на осигурителниот сектор на климатските ризици.

Притисоци врз профитабилноста на друштвата за осигурување се можни од ниските каматни стапки, што се одразува врз приносите од финансиските вложувања. Домашниот осигурителен сектор традиционално применува конзервативна стратегија на инвестирање со водечко учество на вложувањата во домашни државни хартии од вредност и во банкарски депозити. Изложеноста кон меѓународните финансиски пазари е многу ниска кај друштвата за неживотното осигурување, а кај друштвата за осигурување на живот речиси и да нема вложувања во странски финансиски инструменти. Ваквата структура на инвестирање придонесува за стабилноста на секторот, бидејќи обезбедува заштита од ризици поврзани со променливост на финансиските пазари. Од друга страна, инвестирањето во нискоризични инструменти ги ограничува можностите за остварување на соодветен принос од инвестирањето, којшто особено добива на значење во тековниот амбиент на ниски каматни стапки. Оттука, во следниот период, можна е зголемена потрага по принос од страна на друштвата за осигурување и ребалансирање на портфолијата во насока на преземање поголем ризик, особено ако ерата на ниски каматни стапки опстои во подолг период. Одредени поместувања во оваа насока се веќе присутни во последните неколку години преку зголемено учество на вложувањата во удели и акции на инвестициски фондови регистрирани во Република Северна Македонија и во сопственички хартии од вредност, што повеќе е тенденција на неживотното осигурување. Но, доколку ваквите трендови продолжат и следниот период, можно е да ја зголемат изложеноста на друштвата за осигурување на пазарен и ликвидносен ризик, што ја нагласува важноста од соодветно управување со ризиците и нивно одржување во контролирани рамки.

Генерално, во услови на ниски каматни стапки, осигурувањето на живот станува поскапо. Под претпоставка дека сè друго е непроменето, обврските на друштвата за осигурување на живот по истите полиси за осигурување на живот кои имаат гарантирани договорени осигурени суми стануваа поголеми споредено со услови кога каматните стапки биле повисоки. Тоа е така, бидејќи при вреднувањето на обврските сега треба да се користат пониски каматни стапки што влијае врз зголемување на очекуваните дисконтирани идни готовински исплати по полисите.

Овие обврски се всушност збир од математичката резерва по секој поединечен активен договор за осигурување на живот, а промената на овие обврски во периодот е најзначајна расходна ставка во билансот на успех на друштвата за осигурување на живот.

Колку е големо значењето на каматните стапки, може да се види доколку се анализираат по сегменти, годишните биланси на успех на друштвата за осигурување на живот. Остварените добивки се токму поради приносите од вложувањата на средствата, односно нетехничкиот сегмент на билансот на успех. Техничкиот резултат, кој во основа го сочинуваат разликата меѓу приходите од премии и расходите од пораст на математичката резерва и оперативните трошоци е негативен.

Проекциите за растот на глобалната економија и понатаму се проследени со исклучителна неизвесност,⁷ поврзана со понатамошниот развој на пандемијата, а од почетокот на 2022 година со геополитичките тензии и случувањата меѓу Русија и Украина. Ова би придонесло за понатамошно влошување во синџирите на снабдување, раст на инфлацијата и инфлациските очекувања, а со тоа и за порано и поостро заострување на монетарните политики во многу економии. Следствено, овие фактори може да го зголемат и ризикот од финансиски стрес, со оглед на ранливоста на јавниот и приватниот сектор, особено во високозадолжените брзорастечки земји и земјите во развој, а покрај тоа и евентуалните последици поврзани со климатските промени би имале негативен ефект врз закрепнувањето на оваа група земји. Тековно понагласен ризик за глобалната економија претставува ескалацијата на руско-украинскиот конфликт, што може да предизвика раст на цените на примарните енергетски и неенергетски производи, дестабилизација на глобалните трговски текови и зголемена нестабилност на финансиските пазари, одразувајќи се неповолно врз глобалната инфлација и глобалното економско закрепнување. На долг рок, глобалната економија се соочува со ризикот од изразен пад на основните двигатели на растот, особено изразен кај брзорастечките и економиите во развој, во услови на послаби инвестиции во основни средства, како и последици врз човечкиот капитал при ограничен пристап до образование и здравствени услуги. Останати глобални ризици претставуваат евентуалниот побавен раст на кинеската економија и можната појава на социјални немири во глобални рамки. Од друга страна, нагорните ризици за идниот раст се главно поврзани со дополнителната фискална поддршка во развиените економии и побрзото усвојување на новите технологии, што би можело да доведе до зголемување на продуктивноста и до посилно глобално економско закрепнување од предвиденото.

3.1.11. Индикатори за осигурителниот сектор

Показателите во осигурителната дејност се користат за подобро следење на работата на друштвата за осигурување.

Коефициентот на штети се пресметува како однос меѓу настанати штети во периодот и премијата, а **коефициентот на трошоци** претставува однос меѓу трошоците за спроведување на осигурување и премијата. Збирот од овие два коефициенти го даваат **комбинираниот коефициент**. Подетално, по групи на осигурување во табелата бр. 23 се претставени коефициентите на бруто-основа и на нето-основа, односно по изолирањето на ефектот од реосигурувањето.

Табела бр. 23: Технички коефициенти

	2021			2020		
	Коефициент на штета	Коефициент на трошоци	Комбиниран коефициент	Коефициент на штета	Коефициент на трошоци	Комбиниран коефициент
Нето-коефициенти						
Неживот	53,33 %	52,15 %	105,48 %	47,82 %	51,41 %	99,23 %
Живот	79,44 %	29,42 %	108,86 %	76,99 %	28,98 %	105,96 %
Вкупно	59,13 %	47,10 %	106,23 %	53,77 %	46,83 %	100,60 %

⁷Годишен извештај за 2021 година, Народна банка на Република Северна Македонија

Бруто-коефициенти						
Неживот	51,94 %	45,46 %	97,40 %	50,09 %	45,16 %	95,25 %
Живот	78,94 %	28,98 %	107,92 %	75,33 %	28,87 %	104,20 %
Вкупно	56,92 %	42,42 %	99,34 %	54,43 %	42,36 %	96,79 %

Извор: АСО

Реосигурувањето има важна улога во управувањето со ризиците преземени во осигурување. Финансиските показатели сугерираат дека друштвата за осигурување кои вршат работи од групата на неживотните осигурувања, пренесуваат значаен ризик во реосигурување, за разлика од друштвата кои вршат работи на осигурување на живот. Ова е видно и од горната табела во која се прикажани техничките коефициенти бруто и нето од реосигурување, одделно за неживот од живот.

Само еден непосакуван штетен настан може да предизвика сериозни негативни последици по финансискиот резултат на едно друштво за осигурување, доколку нема реосигурување. Во сообраќајните несреќи на автобусите кои, за голема жал, завршија со многу човечки жртви, падот на хеликоптер на скопскиот аеродром, за среќа без човечки жртви, но со голема материјална загуба, и други настани кои предизвикаа големи загуби, нема да беа доволни постојните извори на средства со кои располагаат друштвата за осигурување, доколку истите немаа, од претходно обезбедено, адекватно реосигурително покритие.

Агрегираниот биланс на успех на друштвата за неживотно осигурување за 2021 година, слично како и за претходната година, покажува дека делот од основниот годишен приход на друштвата, од бруто-премиите, пренесен во реосигурување е околу 23 % (2020: 22 %), или во апсолутен износ, друштвата пренеле 2,064 милијарди денари (2020: 1,90 милијарди денари) од бруто-остварените приходи од премии во износ од 9,12 милијарди денари (2020: 8,47 милијарди денари), во реосигурување. Анализирани по одделни друштва, постојат големи разлики во релативното учество на реосигурувањето во остварените бруто-приходи од премии, па така кај некои друштва за осигурување овој процент во вкупниот годишен приход на премии изнесува над 30 %, во краен случај и 53 %, додека пак, кај други друштва, околу 10 %. Соодветно на ова е и учеството на реосигурувањето во трошоците на друштвата, и тоа оние по основ на надомест на штети и оперативните трошоци. Вкупниот годишен надомест на реосигурителите во штетите во 2021 година изнесува 988,97 милиони денари (2020: 1,111 милијарди денари), што претставува 22 % (2020: 26 %) од реализираниот надомест на штети во годината, односно од вкупно настанатите штети од 4,58 милијарди денари (2020: 4,18 милијарди денари). Вкупниот годишен приход од провизии на друштвата за осигурување изнесува 496,36 милиони денари (2020: 460,04 милиони денари), што претставува 24 % (2020: 24 %) од премиите кои друштвата ги платиле кон реосигурителите. Нето-финансискиот ефект од реосигурувањето врз агрегираниот биланс на успех за 2021 година е негативен и изнесува 578,85 милиони денари (2020: -336,28 милиони денари).

Доколку се анализира учеството на реосигурувањето во вкупните бруто-технички резерви преку агрегираниот биланс на состојба на друштвата за неживотно осигурување, на 31.12.2021 година вкупниот износ на технички резерви пренесен во реосигурување изнесува 2,04 милијарди денари (31.12.2020: 1,59 милијарди денари), што претставува 21 % (2020: 18 %) од бруто-износот на технички резерви, кој изнесува 9,81 милијарди денари (31.12.2020: 8,73 милијарди денари).

Стапка на принос на вложувања (ROI) се пресметува како однос на приходите намалени за трошоците на вложувањата и износот на вложувањата. Стапката на принос на вложувањата на ниво на индустрија за 2021 година изнесува 3,61 % и бележи пораст во однос на минатата година (2020: 2,96 %). Одделно, по групи на осигурување, се констатира дека стапката на принос на вложувањата кај неживотното осигурување во 2021 година изнесува 2,90 % наспроти остварените 2,42 % во 2020 година, додека пак, кај осигурувањето на живот во 2021 оваа стапка изнесува 4,55 % што претставува зголемување во однос на претходната година кога била 3,69 %.

Стапка на принос на средствата (ROA) се пресметува како однос на нето-добивка и вкупни средства. На ниво на индустрија овој индикатор изнесува 0,47 % што значи намалување во однос на претходната година кога изнесувал 1,76 %. Одделно, по групи на осигурување, стапката на принос на средствата кај неживотното осигурување во 2021 година изнесува -0,30 % наспроти 1,67 % во 2020 година, а кај осигурувањето на живот во 2021 изнесува 1,79 % наспроти 1,92 % во 2020 година.

Стапка на принос на капиталот (ROE) се пресметува како однос на нето-добивка и категоријата капитал и резерви. На ниво на индустрија овој индикатор изнесува 1,65 % наспроти 5,99 % во 2020 година. Одделно, по групи на осигурување, стапката на принос на капиталот кај неживотното осигурување во 2021 година изнесува -0,87 %, што е намалување во однос на претходната година кога била 4,76 %, а кај осигурувањето на живот во 2021 година изнесува 9,63 %, што е мало намалување во споредба во 2020 година кога изнесувала 10,13 %.

Коефициент на задолженост се пресметува како однос на вкупните обврски и вкупните средства. Овој коефициент покажува колку од средствата се финансирани од обврските (технички резерви и останати обврски), без да се вклучат капиталот и законските резерви. Во 2021 година овој коефициент изнесува 71,75 % , што претставува мало зголемување во однос на 2020 година кога изнесувал 70,64 %.

Прегледот на сите овие финансиски индиктори е даден во табелата бр. 24.

Табела бр. 24: Финансиски индикатори

	2021				2020			
	ROI	ROA	ROE	Задолженост	ROI	ROA	ROE	Задолженост
Неживот	2,90 %	-0,30 %	-0,87 %	66,15 %	2,42 %	1,67 %	4,74 %	64,77 %
Живот	4,55 %	1,79 %	9,63 %	81,46 %	3,69 %	1,92 %	10,13 %	80,66 %
Вкупно	3,61 %	0,47 %	1,65 %	71,75 %	2,96 %	1,76 %	5,99 %	70,64 %

Извор: АСО

3.2. ПОСРЕДУВАЊЕ ВО ОСИГУРУВАЊЕТО

Улогата на посредувањето во продажбата има сè поголемо влијание во осигурителниот сектор. Во текот на 2021 година 43,14 % (2020: 43,49 %) од остварената БПП се реализирани преку директна продажба од страна на друштвата за осигурување, додека 56,86 % (2020: 56,51 %) се реализирани преку индиректни канали на посредување (табела бр. 25).

Табела бр. 25: Структура на каналите за продажба на полиси според остварена БПП (илјади денари)

	НЕЖИВОТ				ЖИВОТ				ВКУПНО			
	2021		2020		2021		2020		2021		2020	
	БПП	%	БПП	%	БПП	%	БПП	%	БПП	%	БПП	Учество
Директна продажба	4.584.193	48 %	4.021.505	48 %	433.187	22 %	356.156	20 %	5.017.380	43 %	4.377.661	43 %
Осиг. брокерски друштва	2.937.866	31 %	2.431.315	29 %	863.324	43 %	806.446	46 %	3.801.190	33 %	3.237.761	32 %
Друштва за застапување во осигурување	685.633	7 %	634.602	8 %	214.775	11 %	205.328	12 %	900.408	8 %	839.930	8 %
Туристички агенции	13.773	0 %	9.015	0 %					13.773	0 %	9.015	0 %
Автосалони	14.805	0 %	12.425	0 %					14.805	0 %	12.425	0 %
Банки	205.923	2 %	169.893	2 %	308.664	15 %	223.538	13 %	514.587	4 %	393.431	4 %
Застапници	1.158.741	12 %	1.025.945	12 %	181.811	9 %	149.022	9 %	1.340.552	12 %	1.174.967	12 %
Останати дистрибутивни канали	26.999	0 %	20.700	0 %					26.999	0 %	20.700	0 %
Вкупно	9.627.933	100%	8.325.400	100%	2.001.761	100%	1.740.490	100%	11.629.694	100%	10.065.890	100%

Извор: АСО

Во структурата на каналите на продажба кај неживотното осигурување, најголемо учество зазема директната продажба со 47,61 %, потоа следи продажбата преку осигурително брокерски друштва со 30,51 %, продажбата преку застапници (физички лица) со 12,04 %, продажба преку друштва за застапување во осигурување со 7,12 %, банките со 2,14 % и 0,58 % преку останати дистрибутивни канали. Додека пак, во структурата на каналите на продажба кај осигурувањето на живот, најголемо учество заземаат осигурително-брокерски друштва со 43,13 %, потоа следат директната продажба со 21,64 %, , банките со 15,42 %, продажбата преку друштва за застапување во осигурување со 7,62 % и 9,08 % продажба преку застапници (физички лица).

3.2.1. Застапување во осигурувањето

Застапување во осигурувањето претставува подготовка и склучување договори за осигурување, во име и за сметка на едно или повеќе друштва за осигурување, за производи на осигурување кои меѓусебно не си конкурираат. Застапувањето на пазарот на осигурување во Република Северна Македонија се врши преку застапници во осигурувањето – физички лица, друштва за застапување во осигурување и банки кои имаат добиено дозвола за вршење работи на застапување во осигурување. Преку овие канали, во 2021 година се реализирани 23,69 % од БПП

(2020: 23,93 %), односно 2,76 милијарди денари (2020: 2,41 милијарди денари) што претставува зголемување од 14,42 % во однос на претходната година.

Застапувањето во осигурување преку физички лица, се врши врз основа на лиценца од АСО која ја добиле по претходно положен испит за вршење работи на застапување во осигурувањето. Во вкупната БПП застапувањето во осигурување преку физички лица учествува со 11,53 %, при што во 2021 година бројот на застапници кои имале лиценца од АСО изнесува 1.313.

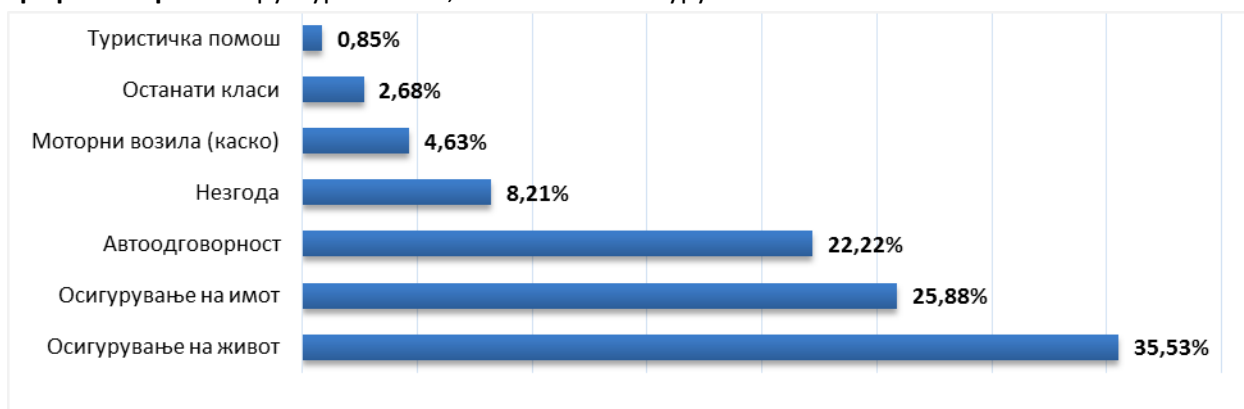
Бројот на друштвата за застапување во осигурување во однос на 2020 година се зголеми за две нови друштва (ДЗО Про-Инс АД Скопје и ДЗО Протектор АД Прилеп) со што вкупниот број на друштвата за застапување изнесува 12. Во вкупната БПП друштвата за застапување во осигурување во 2021 година учествуваат со 900,41 милиони денари или 7,74 % од вкупното посредување, а во однос на минатата година е забележано зголемување од 7,20 % во (2020: 839,93 милиони денари).

Исто така, застапување во осигурување може да врши и банка која добила дозвола за вршење работи на застапување во осигурување од Народна банка на Република Северна Македонија, а врз основа на претходна согласност на АСО. Бројот на банки кои вршат работи на застапување во осигурување во 2021 година остана непроменет, односно 7 банки. Банките учествуваа со 514,59 милиони денари или 4,42 % во вкупната БПП, што претставува пораст од 30,79 % во однос на 2020 година (2020: 393,43 милиони денари).

Во текот на 2021 година преку друштвата за застапување во осигурување се склучени 85,007 договори за осигурување (полиси) (2021: 71.165) што е повеќе за 19,45 % во однос на претходната година. Преку банките, во 2021 година се склучени 187.127 договори за осигурување (2020: 147.073) што претставува пораст од 27,23 % во однос на претходната година.

Распределбата на вкупната БПП, по класи на осигурување, а реализирана од страна на друштвата за застапување и банките е претставена во графиконот бр. 14.

Графикон бр. 14: Структура на БПП, по класи на осигурување

Извор: АСО

3.2.2. Осигурително брокерски работи

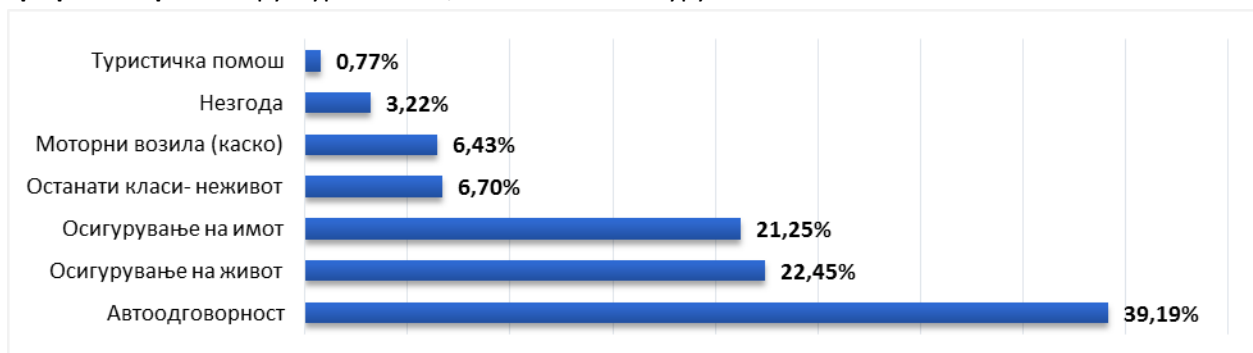
Осигурителните брокерски работи подразбираат посредување во договарање осигурително и реосигурително покритие, како и при реализирање отштетни побарувања по остварен осигурен штетен настан кај друштвата за осигурување и реосигурување, во име и за сметка на клиентите. Преку овој канал на дистрибуција, друштвата за осигурително брокерски работи во 2021 година реализирале 32,69 % од БПП (2020: 32,17 %), односно 3,80 милијарди денари (2020: 3,24 милијарди денари) што претставува зголемување за 17,40 % во однос на претходната година.

На крајот на 2021 година на пазарот на осигурување дејствуваа 39 осигурително-брокерски друштва. Во текот на 2021 година оздемена е дозволата на Осигурително брокерско друштво АМГ Премиум АД Скопје.

Во овој период осигурително-брокерските друштва реализирале продажба на 405.595 полиси (2020: 306.693) што претставува пораст од 32,25 % во однос на претходната година.

Распределбата на вкупната БПП, по класи на осигурување, а реализирана од страна на осигурително-брокерските друштва, е претставена во графиконот бр. 15.

Графикон бр. 15: Структура на БПП, по класи на осигурување

Извор: АСО

3.3. НАЦИОНАЛНО БИРО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ

Согласно Законот за задолжително осигурување во сообраќајот, Националното биро за осигурување (во понатамошниот текст: „НБО“) ги врши работите предвидени со меѓународните спогодби за осигурување на сопствениците и корисниците на моторни возила, од одговорност во сообраќајот (зелена карта) и ги претставува друштвата за осигурување од Република Северна Македонија во меѓународните организации и институции за осигурување. НБО, исто така, издава и печати меѓународни зелени карти за потребите на членките, води статистичка евиденција и врши статистичка обработка на статистичките податоци од друштвата за осигурување, воспоставува и одржува централен систем за евиденција на полиси и штети од употреба на моторни возила.

НБО е членка на Советот на бироа во Брисел од 1994 година, кој има за цел да го олесни меѓународниот патен сообраќај на моторни и приклучни возила, преку осигурување од одговорност за штети предизвикани на трети лица, според условите кои се пропишани во посетната земја и гарантира дека на оштетените лица во случај на сообраќајна несреќа ќе им се надомести штетата настаната со употреба на моторното возило, со примена на националното законодавство на таа земја. Воедно, како членка на Советот, НБО учествува во работата на Југоисточната европска група во која членуваат земјите од регионот.

Во НБО членуваат единаесет осигурителни друштва, односно сите друштва за неживотно осигурување во Република Северна Македонија.

Во извештајот за работењето кој НБО го достави до АСО, во согласност со членот 54 став (3) од Законот за задолжително осигурување во сообраќајот, прикажано е финансиското работење на НБО и финансиското работење на Гарантниот фонд за 2021 година.

Со состојба на 31.12.2021 година, вкупните средства на НБО изнесуваа 302,86 милиони денари, од кои 231,10 милиони се тековни средства, а останатите 71,76 милиони се однесуваат на нетековни средства и споредбено со претходната година бележат намалување од 4,77 %. Во вкупните средствана НБО, најголемо учество од 54,81 % земаат депозитите во банки, потоа следуваат побарувањата од друштвата за осигурување со 33,00 % и вложувања во хартии од вредност со 6,82 %. Во вкупните обврски и капитал на НБО во 2021 година, капиталот учествува со 63,12 %, а обврските со 36,73 %. Во 2021 година НБО остварило добивка во износ од 2,34 милијарди денари (2020 година: добивка од 2,61 милијарда денари).

3.3.1. Гарантен фонд на НБО

НБО, во согласност со членот 58 од Законот за задолжително осигурување во сообраќајот, формира Гарантен фонд кој служи за исплата на:

1. штети настанати на територијата на Република Северна Македонија од непознати и неосигурени моторни возила и приколки, неосигурени чамци и бродови на моторен погон, како и неосигурени воздухоплови;
2. штети настанати на територијата на Република Северна Македонија од превозни средства регистрирани за превоз на патници во јавен сообраќај, за кои сопствениците не склучиле договор за осигурување на патници од последици на несреќен случај – незгода;
3. штети од задолжителни осигурувања кои оштетените лица не можат да ги наплатат поради престанок на друштвото за осигурување со кое е склучен договорот за осигурување, при што се исплаќа само оној дел од штетата кој не бил надоместен од стечајната маса на друштвото за осигурување; и
4. штети од осигурени моторни возила кои потекнуваат од територијата на Република Северна Македонија, за кои согласно со Критскиот договор и други меѓународни договори ги гарантира Националното биро за осигурување.

Работата на Гарантниот фонд се темели на Законот за задолжителни осигурувања во сообраќајот, како и на Правилникот за формирање и користење на Гарантниот фонд и Упатството за водење на евиденција и начин на исплата на средствата од Гарантниот фонд, донесени од НБО.

Табела бр. 26: Учество во Гарантниот фонд по друштва за осигурување за периодот 1.1.2021 – 31.12.2021 година (во денари)

Назив на друштвото за осигурување	Вкупна БПП за сите задолжителни осигурувања	% на учество во БПП за сите задолжителни осигурувања	Учество во Гарантен фонд
Македонија	249.398.022	5,19 %	9.596.889
Триглав	522.101.898	10,86 %	20.090.591
Евроинс	389.552.878	8,11 %	14.990.077
Сава	438.927.833	9,14 %	16.890.036
Винер	613.950.463	12,78 %	23.624.943
Еуролинк	386.556.796	8,05 %	14.874.787
Граве неживот	295.813.113	6,16 %	11.382.951
Уника	620.265.581	12,91 %	23.867.951
Осигурителна полиса	445.425.587	9,27 %	17.140.071
Халк осигурување	477.804.245	9,95 %	18.386.008
Кроација неживот	364.777.011	7,59 %	14.036.696
Вкупно	4.804.573.427	100,00 %	184.881.000

Извор: Извештај за работењето на НБО за 2021 година

Друштвата за осигурување кои вршат работи на задолжително осигурување од автоодговорност, се должни да уплатат средства во Гарантниот фонд во износ сразмерен на премијата остварена по одделни класи на задолжително осигурување од автоодговорност во претходното тримесечје, за тековното тримесечје од тековната година.

Во согласност со одлука на Управниот одбор на НБО, секоја календарска година се врши нова распределба на средствата од Гарантниот фонд во висина од 3.000.000 евра, според процентот на учество на друштвото за осигурување во вкупно полисираната премија за сите задолжителни осигурувања. За 2021 година, учеството во Гарантниот фонд по друштва за осигурување е прикажано во Табела бр. 26.

4.3.2. Рефундирање на штети од Гарантниот фонд

Во согласност со членот 60 став (4) од Законот за задолжителни осигурувања во сообраќајот, друштвото за осигурување кое извршило обработка и исплата на барањето за надомест на штета, има право на поврат на исплатените средства од средствата на Гарантниот фонд.

Од средствата на Гарантниот фонд не се надоместуваат штети настанати од употреба на неосигурани странски моторни возила што се движат на територијата на Република Северна Македонија, а за кои важат посебни меѓународни договори чиј потписник е Република Северна Македонија.

Табела бр. 27: Пријавени и прифатени штети за рефундирање од Гарантниот фонд за периодот 1.1.2021 – 31.12.2021 година

Назив на друштвото за осигурување	Број на пријавени штети за рефундација	Број на прифатени штети во Гарантен фонд	Прифатени штети во Гарантен фонд (штети+пристојба) износ во денари
Македонија	72	72	22.930.548
Триглав	55	55	7.717.449
Евронс	76	76	13.434.796
Сава	54	54	9.118.078
Винер	98	98	12.640.043
Еуролинк	57	57	12.017.755
Граве неживот	62	60	26.192.870
Уника	84	83	14.660.411
Осигурителна полиса	67	67	12.884.540
Халк	70	69	8.263.430
Кроација неживот	52	52	10.871.382
Вкупно	747	743	150.731.302

Извор: Извештај за работењето на НБО за 2021 година

Во 2021 година во НБО од страна на друштвата за осигурување се пријавени 747 штети за рефундирање, од кои 743 штети во износ од 150,73 милиони денари се прифатени и рефундирани.

Бројот на пријавени штети за рефундација во Гарантен фонд во 2021 година (747) е намален за 22 штети во споредба во 2020 година (769), односно бележи намалување од 2,95 %.

Просечно исплатена штета во 2021 година изнесува 195.154 денари и истата бележи зголемување од 2,65 % во однос на просечно исплатената штета во 2020 година.

Бројот на пријавени и прифатени штети за рефундација од Гарантниот фонд во текот на 2021 година, како и износот на прифатените штети се прикажани во табела бр. 27.

Број 01-443/1
Скопје, 23.6.2022

Претседател на Советот на експерти,
Крсте Шајноски